

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

31e JAARGANG

WOENSDAG 20 MAART 1946

No. 1506

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. F. ten Doesschate; N. J. Polak;
J. Tinbergen; H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
H. W. Lambers (Redacteur-Secretaris).

Adjunct-Secretaris: J. H. Lubbers.
Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Abonnementsprijs van het blad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p.p. in Nederland f 26* per jaar. Overzeesche gebiedsdeelen en buitenland f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar. Losse nummers 75 cent.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

BERICHT.

Daar na 15 April a.s. de quitanties zullen worden verzonden, wordt, ter besparing van administratieve moeite en portokosten, aan de leden van het Nederlandsch Economisch Instituut en aan abonné's van ons weekblad beleefd verzocht — voorzoover zij dit niet reeds deden — de contributie voor het jaar 1946, ten bedrage van f 30 voor het binnenland en f 33 voor het buitenland, resp. het abonnementsgeld voor het jaar 1946, ten bedrage van f 26 voor het binnenland en f 28 voor het buitenland (voor boekhandelaren f 20,40 en f 23), zoo spoedig mogelijk te voldoen op girorekening no. 8408 of op onze rekening bij de heeren R. Mees & Zoonen, alhier.

INHOUD:

Hoe Rusland zijn productie-apparaat opbouwde door Prof. Dr. N. J. Polak	Blz. 179
Eenige beschouwingen over de Amsterdamsche diamantnijverheid door Mr. N. R. H. van Essen	180
De internationale voedsel- en landbouworganisatie van de UNO door H. A. Rhee, M.A.	183
Nederland's kans als octrooicentrum van Europa door Ir. C. M. R. Davidson	186
Ingezonden stukken:	
Fouten in de rantsoenering — bronnen van de zwarte markt door H. Rijken van Olst, met naschrift van Prof. Dr. Ir. J. Goudriaan	187
Geld- en kapitaalmarkt	191
Statistieken:	
Bankstaten	191

DEZER DAGEN

weet men weinig. De studeerende jeugd, gehandicapt in haar vooropleiding, is verder in levenservaring dan in kennis. Haar opleiders zijn door een isolement van vijf jaren achtergeraakt bij de eruptieve ontwikkeling, die de wetenschap in de oorlogvoerende landen onder den druk van de noodzaak heeft doorgemaakt. Dit werkt door op den stand der techniek en de productiviteit van den arbeid. Te weinig weet men nog, dat deze laatste omhoog moet, wil de loonsverhooging van gemiddeld 50 pCt., die het C.B.S. t.a.v. 24 bedrijfstakken tegenover 10 Mei 1940 constateert, ook de kans op een reële inkomensverbetering insluiten.

Dit klemt te meer, omdat wij niet weten, hoe het zal afloopen met het aan de Vereenigde Staten gevraagde overbruggingscrediet. Eén ding staat vast: een grooter crediet met behoud van buitenlandsche beleggingen, beteekent een grooteren rentelast; geen of een kleiner crediet met de noodzaak van liquidatie van buitenlandsche beleggingen beteekent inkomensderving. Het een of het ander, maar de rekening van onze verarming wordt altijd gepresenteerd. Dat het vertrouwen in de kundigheid der Nederlanders als financiers in de V.S. niet is aangetast, blijkt uit de benoeming van Prof. Bruins en Dr. Beyen tot uitvoerend directeuren van de wereldbank en het internationale egalisatiefonds. Wij vermelden deze, ook voor Nederland waardeerende, benoemingen met te meer voldoening, daar Prof. Bruins, toenmalig rector-magnificus der N.H.H.S., een belangrijk aandeel in de stichting van het weekblad „Economisch-Statistische Berichten” heeft gehad. Alleen, zooals de President van de Schweizerische Kreditanstalt in zijn juist verschenen jaarverslag opmerkt, men weet nog niet, of de beide instellingen ooit tot leven zullen komen.

De Nederlandsche geïnterneerden, welke zich nog verspreid over kampen op Java bevinden, zullen in enkele kampen worden tezamengebracht. Men weet niet, of dit de-aanvang is van hun overbrenging naar door de Britten gecontroleerde gebieden.

Minister-President Attlee heeft Britsch-Indië volledige onafhankelijkheid toegezegd. Hij wist niet, of Britsch-Indië zijn voorstellen zou aanvaarden.

Ook weet men niet, wat, en of, Rusland zal antwoorden op de Amerikaansche en Britsche nota's betreffende Iran. Men weet ook niet, wat precies waar is van de Russische troepenbewegingen in dat land. Wel kan men zeggen, dat op Perzië druk wordt uitgeoefend.

Men weet niet, wanneer de quaestie van het beheer van Duitschland tot een oplossing zal worden gebracht; evenmin is er zekerheid over het aan Italië voor te leggen vredesverdrag. In feite is er nog geen enkel vredesverdrag tot stand gekomen: er is geen vrede, doch een wapenstilstand.

„Het gezond verstand is het best verdeelde goed op aarde”, zoo begint Descartes zijn „Discours de la Méthode”. We weten het niet.

Vacatures

Centraal Bureau voor de Statistiek

Door het C.B.S. wordt gevraagd een

ECONOOM

als wetenschappelijk ambtenaar bij de afdeling handels- en verkeersstatistiek in den rang van hoofdcommies.

Salarisgrenzen: gehuwd f 4038—f 5188, ongehuwd f 3804—f 4554.

Vereischten: Doctoraal examen economische wetenschappen. Breede wetenschappelijke ervaring en belangstelling, speciaal met betrekking tot den buitenlandschen handel. Vermogen om problemen op dit gebied zelfstandig te behandelen.

Sollicitatiebrieven binnen 7 dagen na het verschijnen van dezen oproep te richten tot den Directeur van het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.

Het **BEDRIJFSCHAP VOOR VEE EN VLEESCH** Laan van Meerdervoort 55 — Den Haag vraagt voor haar Afdeling Buitenlandsche Aangelegenheden.

jong econoom

liefst met eenige ervaring.

De N.V. HOLLANDSCHE DRAAD- EN KABEL-FABRIEK vraagt sollicitatie voor de positie van:

Secretaris van de Directie

bij voorkeur meester in de rechten.

Eigenhandig geschreven brieven met opgaaf van opleiding, reeds bekleede betrekkingen, leeftijd (niet boven 35 jaar) en godsdienst, te richten aan de Afd. Secretariaat.

Groote Handelsonderneming (grossiersbedrijf met uitgebreiden afnemerskring) vraagt:

Jong Drs. Economie

doch met eenige jaren praktijk op het gebied van organisatie, administratie en statistiek in soortgelijke onderneming. Voorloopig ter assistentie van den Administratief-Directeur, met de bedoeling, na voldoende ingewerkt te zijn, belast te worden met de algemeene administratieve leiding. Sollicitanten moeten beschikken over initiatief, voldoende commerciëelen aanleg, alsmede tact om leiding te geven aan uitgebreid administratief personeel.

Eigenhandig geschreven brieven met volledige inlichtingen, vergezeld van 2 recente pasfoto's (van voren en opzij), voorzien van naam te zenden onder no. 9188 aan Arc's Adv. Bedrijf, Dam 2a, Amsterdam vóór 27 Maart 1946.

R. MEES & ZONEN

№ 1720

Rotterdam, 's-Gravenhage, Delft, Schiedam
Vlaardingen, Amsterdam (alleen assurantiën)

BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN
BEZORGING VAN ALLE ASSURANTIËN

AMSTERDAMSCH BANK N.V.

143 BIJKANTOREN EN ZITDAGEN
KAPITAAL f 55.010.000. RESERVES f 31.500.000

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening

Vraegt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

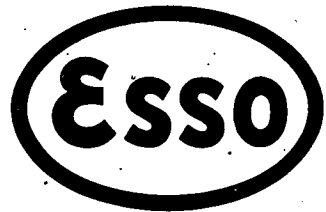
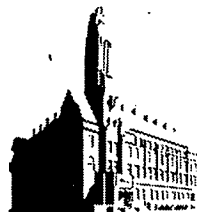
Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten).
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

STANDARD AMERIKAANSCH PETROLEUM CIE

Geb. PETROLEA · 's-GRAVENHAGE

HOE RUSLAND ZIJN PRODUCTIE-APPARAAT OPBOUWDE.

De wereld is gedurende de oorlog verrast geweest door de industriële capaciteit van de Sowjet Unie. Een land, dat vóór de vorige oorlog als een in menig opzicht achterlijk, hoofdzakelijk extensief agrarisch land gold, dat door oorlog, revolutie, burgeroorlog en de naweeën daarvan tot zware ontredde en diepe ellende was vervallen, bleek nauwelijks twintig jaar nadien te beschikken over industrieën en schaduwindustrieën van een omvang en een ontwikkeling, die het mogelijk maakten om, gesupleerd door Amerikaanse leveranties, de moderne oorlog tegen een leidend industrieland als Duitsland tot een goed einde te brengen. Door velen, die zich omtrent Rusland en de Russen nog steeds beelden vormden, die met toestanden van het eerste kwart dezer eeuw overeenstemden, werd die ontwikkeling als een wonder gezien.

Wonder en is geen wonder, aldus luidt de zinspreuk, waaronder Simon Stevin zijn geschriften in het licht gaf. Analyse en doorgronding doen zien, dat de meest verrassende resultaten tenslotte op logische wijze tot te onderkennen krachten zijn terug te brengen. Men mag dan degenen, die het resultaat hebben bereikt, bewonderen om de wijze, waarop zij zijn te werk gegaan, het resultaat zelf is, zodra men het heeft doorgrond, geen wonder meer.

Voor ons Nederlanders is er alle aanleiding, te trachten het Russische wonder te doorgronden. Thans bevinden wij ons in een stadium van ontredde, die, al is zij bij lange na niet zo diep als de Russische van 1920, vergeleken bij wat wij vóór 1940 waren, toch zeer ernstig is. Er is dus alle reden om ons af te vragen, hoe de Russen het hebben klaargespeeld, zich in luttele jaren zó op te richten.

Na de bittere ellende en de volkomen ontwrichting van het economisch leven in de jaren 1920-'23 heeft de N.E.P. (nieuwe economische politiek) de eerste verbetering gebracht. De kapitaalimport, vooral in de vorm van ondernemersinvestering op grond van verleende concessies, legde het noodverband en deed de samenleving langzaam weer op haar verhaal komen. Het levenspeil verbeterde en het productie-apparaat werd hersteld.

Hoe noodzakelijk die kapitaalimport ook was, de daarmee gepaard gaande afhankelijkheid van buitenlandse exploitanten was Stalin en de zijnen — die na de dood van Lenin het bewind in handen hadden genomen — een doorn in het oog. Het leek hun mogelijk, een eigen groot productie-apparaat op te bouwen met de productiekracht van een daartoe georganiseerde bevolking en van de onder de N.E.P. herbouwde en gebouwde outillage. Voorwaarden voor die opbouw waren: hard werken en sober leven, zodoende kon er veel geproduceerd en veel gespaard worden, zodat een groot deel van de productieve krachten kon worden aangewend voor het voortbrengen van kapitaalgoederen. Deze grondgedachte, waarop het eerste vijfjarenplan (1928-'33) was gebouwd en waarop ook de volgende vijfjarenplannen stunden, is alom bekend. Zij verdient alleen even te worden gememoreerd, omdat zij zo geheel overeenkomt met wat ons land thans nodig heeft.

Niet zo algemeen bekend is echter de lijn, waarlangs die grondgedachte in het eerste vijfjarenplan uitwerking heeft gevonden. En juist op die lijn ligt veel bewonderenswaardigs, in economisch opzicht, waardoor het „wonder” zich heeft kunnen verwezenlijken.

Met ijzeren consequentie heeft men zich in de jaren 1927 en volgende gerealiseerd, dat het naaste doel van het economische plan was de opbouw van een modern productie-apparaat. Wat doorgaans het doel van het economische proces is, de verzorging van de consumptieve behoeften, werd naar de achtergrond geschoven en naar de toekomst. Gedurende het eerste vijfjarenplan diende de verzorging van de bevolking alleen ter reproductie van de arbeidskracht, die voor de opbouw van het productie-apparaat vereist was. Eerst later, als die opbouw een-eind zou zijn

gevorderd, zou dat apparaat voor de verzorging van de dan levende generaties kunnen worden beschikbaar gesteld, thans was het nog omgekeerd: het verbruik werd dienstbaar gemaakt aan de productie van productiemiddelen. Doelbewust stelde men zich in als Jacob, het grotere belang, dat in de verre toekomst gezien werd, hoger te schatten dan de dadelijke bevrediging van primitieve behoeften, „dat roode, dat roode daar” (Genesis 25 : 30).

Heeft men zich ingedacht in de gedachtengang, waarbij slechts het noodzakelijk levensonderhoud, ter reproductie van arbeidskracht, voor de consumptie wordt vrijgegeven en alle verdere productie op outillage wordt gericht, dan gaat men zich afvragen, hoe de leiders van de Russische opbouw de bevolking ondanks schaarse verzorging tot hard werken hebben kunnen brengen. Men denke niet, dat zwepen of bajonetten, evenmin dat schone leuzen en politieke propaganda ooit in staat zullen zijn, de grote massa tot krachtsinspanning en krachtsontplooiing op te voeren. Enkele slaafse geesten mogen wellicht voor de zweep hard gaan aanpakken, een aantal uitstekende individuen moge zich voor een idee ten volle inzetten, de massa wordt nu eenmaal alleen bewogen door belang. Men moge dit betreuren, maar het is niet anders. En de Russen zijn van het eerste vijfjarenplan af realistisch genoeg geweest om dit te beseffen. Hoe rijmt zich dat evenwel met de karige voorziening in de consumptieve behoeften?

De prikkel tot werken lag hier, in deze armoede-economie, in het lage grondloon, dat ternauwernood voldoende was om in het enkele bestaan van één persoon te voorzien. Dit lage grondloon noodzaakte alle werkbare leden van een gezin, óók de vrouw, óók de jongens en meisjes boven de leerplichtige leeftijd, tot het zoeken van werk. En tegelijkertijd prikkelde het tot buitengewone arbeidsprestaties, die hoger werden beloond. Ingenieus uitgedachte premieën overgeldstelsels, waarop wij nader terugkomen, en bijzondere verzorging van gezinnen met kinderen beneden de werkbare leeftijd, voltooiden dit stelsel. Hoe paradoxaal het ook moge lijken, de onvoldoende beloning van de initiale arbeidsprestatie prikkelde tot verhoogde krachtsinspanning.

In het voorbijgaan zij nog opgemerkt, dat het grondloon niet van de aanvang af zo laag is geweest. De prijsstijging, die onder de werking van het plan intrad, heeft het reële loon omlaaggebracht, doordat de loonvoet bewust ten opzichte van de verhoogde prijzen laag werd gehouden. Naarmate de ontwikkeling van het productieplan meer werkgelegenheid opende, werden door het achterblijven van de lonen bij de prijzen ook meer personen tot werken genoopt.

De financiële prikkel tot meerdere arbeidsprestatie, die gelegen is in loon naar werk, zou intussen ophouden te werken, zodra door oefening en verbetering der organisatie de arbeidsproductiviteit zozeer zou zijn toegenomen, dat een normaal bestaan met het bereikte loon kon worden bekostigd. De daarenboven behaalbare premies zouden weinig effect sorteren, indien er voor dat meerdere loon geen begeerde goederen verkrijgbaar zouden zijn. In een opzettelijk schaars voorziene consumptiemarkt kan men verwachten, dat er boven de toegemeten rantsoenen wel niet veel beschikbaar zal zijn.

Het fijne samenstel van belangenprikkel gaf evenwel de gelegenheid, op volkomen legale wijze overtollig inkomen te besteden, en het maakte niet slechts de mogelijkheid, maar zelfs de wijze van deze besteding tot een prikkel te meer voor hard en doeltreffend werk.

Om dit goed te begrijpen moet men allereerst de organisatie van productie en consumptie, zoals die onder het eerste vijfjarenplan was, kennen. Alle bedrijven waren georganiseerd in „trusts”, welke een bedrijfskolom of een groep bedrijfstakken omvatte. Echter waren de bedrijven uit eenzelfde bedrijfstak niet allemaal in dezelfde trust samengebracht, maar over enige trusts verspreid, waartoe de meervoudige verwantschap van elke bedrijfstak

de mogelijkheid opende. Zo waren er kabelfabrieken, die tot de kopertrust behoorden, andere, die deel uitmaakten van de staaltrust, weer andere van de trust voor elektrische energie of van de spoorwegtrust. Binnen elke trust golden uniforme verkoopprijzen voor de producten van alle tot die trust behorende bedrijven, bij levering buiten de trust golden die prijzen eveneens, maar verhoogd met een opslag ten behoeve van de trust. De afnemers binnen een trust waren verplicht, hun orders bij hun trustgenoten te plaatsen tegen de uniforme prijs zonder toeslag. De afnemers, die niet deel uitmaakten van enige trust, waartoe enig bedrijf uit de betrokken tak behoorde, waren vrij in de keuze van hun leverancier en betrokken dus bij voorkeur van een bedrijf uit de trust met de laagste uniforme prijs, waarop zij de trusttoeslag betaalden. De intertrust-concurrentie hield een prikkel in tot efficiënt werken, tot verlaging van de kostprijs.

Die prikkel werkte op velerlei wijze. De uniforme trustprijs werd bepaald op de kostprijs van het marginale bedrijf van de trust in het vorige jaar. Beneden die prijs kon men een „verschil” behalen, zowel een „situatieverschil” voor den inframarginalen producent, als een „bezuinigingsverschil” voor dengene, die zijn kostprijs beneden die van het vorige jaar wist omlaag te drukken. Beide verschillen resulteerden in een batig saldo van de winst- en verliesrekening, dat ten dele aan de trust moest worden afgedragen ter financiering van uitbreidingen in de bedrijfskolom, ten dele beschikbaar bleef voor uitbreiding van het bedrijf en voor belangen van de bij het bedrijf betrokken personen.

Aan deze belangen wijden wij vooral onze aandacht. Men mag die niet interpreteren als winstdeling van het personeel. Het batig saldo mocht niet aan het personeel worden uitgedeeld, wel kon het te hunnen bate worden aangewend. Voorzieningsfondsen, ontwikkelingsinstellingen, sportvelden, sanatoria e.d. konden ermee worden gefinancierd. Daarnaast konden bedragen worden ter beschikking gesteld van de consumptiecoöperatie, waarbij de leden van het personeel verplicht waren, hun verbruiksbehoeften te dekken.

Hier blijkt nu enerzijds, hoe de hard werkende aan meerdere goederen kon komen voor zijn extra verdiende loon, anderzijds welk belang alle werknemers hadden bij het goed renderen van hun bedrijf. Uit het batig saldo van het bedrijf verkreeg de aan dat bedrijf verbonden coöperatie, koopkracht om boven de rantsoenen goederen in te slaan, teneinde die te koop aan te bieden aan de harde werkers, die overgeld hadden verdiend.

Maar, zal men nu vragen, waar kwamen die meerdere goederen vandaan? De productie van verbruiksgoederen was toch beperkt tot het allernoodzakelijkste en dan kan er van aanbod van goederen boven de rantsoenen geen sprake zijn.

Ook dit dilemma is op te lossen, als men het stelsel goed waarneemt. Bij het maken van productieplannen werd rekening gehouden met de begrote productie van elk bedrijf, maar het bedrijf kon een tegenplan indienen. Lag dat tegenplan hoger dan de aanvankelijke begroting, dan had het centrale planbureau te rekenen niet alleen op een grotere productie van dat bedrijf, maar tevens op een meerdere vraag naar consumptiegoederen, een fractie uitmakend van de productievergroting. Het planbureau kon zodoende aan de producenten van verbruiksgoederen aangeven, hoeveel er boven de rantsoenen moest worden voortgebracht.

Het indienen van zulk een tegenplan werd gestimuleerd door premies, welke op dergelijke biedingen gesteld waren. Die premies werkten van hoog tot laag, zowel voor de bedrijven, voor de afdelingen, voor de ploegen („brigades”) en tenslotte zelfs voor den enkelen arbeider. Zij waren vervat in een loonstelsel, dat aan contract-bridge doet denken: premies voor de biedingen, premies of overgeld voor het resultaat. Strafpunten waren matig: een hoge

bieding, die men bijna haalde, betaalde weinig minder dan een lagere bieding, die men had overschreden. Een gehaald of overtroffen hoog bod gaf echter een groot voordeel. De hoge prestaties van de stootbrigades, de jonge enthousiasten van Komsomol, die, met net zulk een idealisme als onze K.P.'ers, het voorbeeld gaven, hebben getoond, hoe productief de arbeid kan zijn. En het vernuftige beloningsstelsel voegde daar de belangenprikkel bij om de productie steeds hoger op te voeren. Het tegenplan zorgde dan weer, dat die belangenprikkel bleef bestaan, dat de verkregen geldpremie ook een reële verhoging van levenspeil, een verruiming van de consumptie betekende.

Overziet men dit systeem van prikkels tot hard en doelmatig werken, ten behoeve van de opbouw van een productie-apparaat, dan ziet men het grote Russische experiment niet langer als een wonder, maar als een bewonderenswaardig complex van economische theorie, psychologisch realisme en technisch constructievermogen. En dan verwondert men zich, dat bij de nabootsing in het Duitse vierjarenplan en bij de latere Duitse oorlogseconomie de belangenprikkel, waarvan het Russische systeem was doortrokken, in zo geringe mate is aangewend, althans in de legale opzet. Het doet naïef aan, dat de Duitsers hebben gemeend, leuzen in de plaats van die belangenprikkels te kunnen stellen. Mede daardoor is de productie van een veel beter geschoold, veel fijner georganiseerd, veel ruimer geoutilleerd volk als het Duitse, zo zeer bij het mogelijke ten achter gebleven....

P.

EENIGE BESCHOUWINGEN OVER DE AMSTERDAMSCH E DIAMANTNIJVERHEID.

Wanneer wij, sprekende over de hoopvolle toekomst van de Amsterdamsche diamantnijverheid, die gedurende zoo vele jaren voor Nederland van groote economische beteekenis is geweest, een indruk willen geven van haar verblijdende vitaliteit, dan moeten wij, zij het met tegenzin, terugzien naar de misdaden, die de Duitschers ook hier hebben bedreven; misdaden: aan menschen, waar zij een groot percentage van onze Joodsche ondernemers en arbeiders, ondanks aanvankelijke beloften van bescherming, ondanks een hopeloozen en ongelijken strijd, die dezerzijds om hun behoud is gestreden, hebben gedeporteerd en vermoord; aan goederen, waar zij zich van onze diamantvoorraden meester maakten.

In den aanvang geschiedde dit op zoogenaamde legale wijze door aankopen van Joodsche ondernemers, die schijnbaar vrijwillig, in wezen echter gedwongen, hun diamanten verkochten, welke vervolgens, ondanks onze protesten en verzet, naar Duitschland werden geëxporteerd. Later, in September 1944, toen zij de sleutels van de Arnheemsche safeloketten, waar de diamantvoorraden „in veiligheid” waren gebracht, niet in handen konden krijgen, omdat ik er op dat critieke oogenblik mee was verdwenen, door inbraak en roof.

Maar onmiddellijk na de bevrijding van ons land was het deze zelfde berooide en beroofde Amsterdamsche diamantnijverheid, die ondanks dit alles trappelde van ongeduld om weer aan den slag te kunnen gaan, haar „steentje” bij te dragen tot het herstel van onze in de oorlog staat verkeerende handels- en betalingsbalans, haar oude plaats in het economische apparaat te heroveren.

En wanneer wij constateeren, dat dit alles zich reeds thans voltrekt, dat de grondslagen voor den wederopbouw gelegd zijn, dan past hier tevens een woord van bewondering voor hen, die, ondanks de ontberingen en ellende in kampen, moord op nabestaanden en roof van bezittingen, met groote energie hun werk weer hebben opgevat.

Tekorten als gevolg der bezetting.

Bij het uiten echter van deze optimistische klanken

waar het de herleving van onze diamantnijverheid betreft, mogen wij niet uit het oog verliezen, dat er twee, door de Deutsche bezetters veroorzaakte, tekorten zijn: dat aan arbeiders — het meest bedenkelijke — en dat aan weerstand — door roof der voorraden —, die aan een snellen opbloei in den weg zullen staan.

Wat betreft de voorraden geslepen diamant is het zoo gesteld, dat wij in 1940 — ik geef afgeronde cijfers — met een hoeveelheid van 65.000 krt. (1 krt. is naar wel bekend mag worden verondersteld $\frac{1}{5}$ gram) begonnen zijn, welke voorraad door de productie tot 70.000 krt. is opgelopen. Hiervan is een hoeveelheid van 34.000 krt. op de hierboven omschreven „legale” wijze naar Duitsland geëxporteerd en zijn 23.000 krt. uit Arnhem geroofd. Het restant, 13.000 krt., heb ik voor Nederland weten te behouden, vertegenwoordigende een waarde van omstreeks vijf miljoen gulden, die onze deviezenpositie ten goede zullen kunnen komen.

Naast deze voorraden moet nog een hoeveelheid ongeregistreerde diamant aanwezig zijn, eensdeels in handen van hen, die destijds hun eigendom niet of niet geheel hebben aangegeven, anderdeels — en ik meen, dat deze voorraad de eerstgenoemde verreweg overtreft — toebehoorend aan zwarte handelaars, die in diamant gevluht zijn en die thans, hetzij hun treurig bedrijf voortzetten door smokkel naar het buitenland, of door verboden zetten in sieraden, hetzij de resultaten van deze vlucht rustig afwachten. Hierdoor wordt een belangrijke deviezenwaarde aan ons zoo verarmde land onttrokken en het volk in zijn allereerste levensbehoeften geschaad. Slechts enkele prijzenswaardige gevallen van opduiken van gedurende de bezetting ondergedoken diamant, kan ik vermelden.

Naar mijn oordeel is het tekort aan geslepen voorraden weliswaar ontmoedigend — en voor hen, die rechtstreeks het slachtoffer van de Deutsche roofmethodes geworden zijn, in vele gevallen catastrofaal —, doch geen beletsel voor de wederopleving van de Amsterdamsche diamantnijverheid. De ervaring wijst reeds in deze richting, waarbij echter niet uit het oog mag worden verloren, dat ernstige economische moeilijkheden — buitenlandsche concurrentie, conjunctuurschommelingen — zich in deze tijden van gebondenheid door overheidsbemoeiingen en in verband met het trage contact tusschen de verschillende landen, niet, althans niet in gelijke mate als onder normale omstandigheden, doen gevoelen.

Er zijn een drietal factoren, die bij de herleving een doorslaggevende rol spelen en die ik afzonderlijk zal bespreken, waarbij dan tevens het oog valt op een aantal bezwaren en moeilijkheden, die ook thans weer, gelijk na iedere periode van economische ontwrichting, op den voorgrond treden.

Deze factoren zijn: de ruwvoorziening, de export en het arbeidersvraagstuk.

De ruwvoorziening.

Het diamant — de naam is afgeleid van het Grieksche „adameas”, ontembaar — is reeds in zeer vroege historische perioden bekend. In het Nieuwe Testament wordt er gewag van gemaakt. In de Openbaring van Johannes wordt gezegd: „Het hemellicht was gelijkend op den allerkostbaarsten steen, den diamant, helder als kristal”. De Oud-Grieksche wijsgeer Dionysius vertelt, dat in de Rhipaïsche bergen (de Oeral) bij de bevroren zee (de Oostzee) „adamanta te pamphanoonta” (schitterende diamant) gevonden wordt. Het British Museum herbergt een 2000 jaren oud beeldje met oogen van ruwe diamant. In Voor-Indië, met name in de eenmaal zoo machtige stad Golconda, werd in oude tijden ruwe diamant gevonden en waarschijnlijk reeds geslepen.

Het waren de politieke gebeurtenissen aan het einde van de 16e en gedurende de 17e eeuw, die de diamantnijverheid en daarmee den aanvoer van het ruw naar Nederland

en in het bijzonder naar Amsterdam leidden. De Spaansche Furie verdreef de diamantbewerkeren uit Antwerpen naar het Noorden; geloofsvervolgingen hadden omstreeks 1648 tot resultaat, dat vele Poolsche Joden, die het vak beoefenden, zich hier vestigden; door de herroeping van het Edict van Nantes verhuisden vele slijpers uit Frankrijk en zochten veilige haven in Amsterdam, waar de nijverheid weldra de buitenlandsche ging overvleugelen. Ruwe diamant werd aangevoerd uit Brazilië, het Oeralgebied en Borneo, dat volgens de opvatting van velen nog steeds, indien behoorlijk geëxploiteerd, een belangrijk productiegebied zou kunnen zijn. Gedurende de periode van 1870 tot 1876 was een ongekende, geweldige opbloei gaande door de ontdekking van diamantvelden in Zuid-Afrika. De namen: Jagers-, Bult-, Koffy Fontein, de Beers, Kimberley zijn overbekend. Na 1904 komt een tweede oplying van betekenis door de ontdekking van de Premiermijn bij Pretoria. In 1926 en 1927 worden ontdekkingen gedaan ten Zuiden van de monding der Oranjerivier; de Belgen en Portugeezen vinden ruwe diamant in de Congo en in Angola.

De verkoop van het ruw kwam aanvankelijk in handen van de „Beers Consolidated Diamond Mines”, een onderneming, die uitsluitend verkocht aan het „London Diamond Syndicate”, later de „Diamond Trading Corporation Ltd.”, die de controle van bijkans de geheele wereldopbrengst in handen heeft en den verkoop der ruwvoorraden aan de bestaande diamantcentra regelt, daarbij strevende naar een bevredigende distributie. Door deze centralisatie van den ruwverkoop ontstaat een groote stabiliteit, die de werelddiamantmarkt, zeker in deze precaire na-oorlogsche tijden, ten goede kan komen. Dit Londensche distributie-apparaat heeft de macht de buiten-sporige ontwikkeling van eenig centrum tegen te gaan en de slijpcentra te dwingen tot een gepaste politiek van gematigdheid. Tevens heeft het echter de macht — eengevaar, dat aan een dergelijke monopolistische positie inhaerent is — de prijzen naar goedvinden vast te stellen. Sir Ernest Oppenheimer, de tegenwoordige leider van het „Syndicaat” — zooals de „Diamond Trading Corporation” in de wandeling nog steeds genoemd wordt —, heeft ter gelegenheid van zijn bezoek aan Amsterdam, begin December 1945, verklaard, dat Nederland niet alleen een moreele „claim” heeft om weer te worden ingeschakeld, maar dat ook de goede reputatie, die ons product nog steeds geniet, hiertoe alle aanleiding geeft. Tot onze bevrediging kunnen wij dan ook constateeren, dat Amsterdam, in verhouding tot het geringe aantal arbeidskrachten, goed wordt bevoorraad. Ongeveer eens in de twee maanden geeft het Syndicaat „zicht” aan een aantal diamantairs, die te harer keuze zijn, waarbij de tendens waarneembaar is het ruw over een betrekkelijk groot aantal gegadigden uit te spreiden.

Aanstands echter valt hier het oog op een onbillijkheid, die door de betrokkenen begrijpelijkerwijze als een verkeerden toestand wordt gequalificeerd; maar waartegen geen directe maatregelen kunnen worden genomen. Gedurende den bezettingstijd heeft de structuur van de diamantindustrie een wijziging ondergaan in die voege, dat, waar zij vóór den oorlog gedragen werd door een gering aantal groote en middelmatige bedrijven, gedurende de laatste jaren een naar verhouding belangrijke hoeveelheid kleine industrieelen is opgekomen (zulks in verband met de tewerkstelling en bescherming van de nog overgebleven niet-Joodsche arbeiders). Deze kleine fabrikanten, die uit den aard der zaak bij het Syndicaat volkomen onbekend zijn, zien zich de kans om het ruw rechtstreeks uit Engeland te betrekken ontgaan en moeten het dus op de Amsterdamsche markt tegen hooger prijs koopen, met het gevolg, dat zij geen of slechts een zeer geringe winst kunnen maken. Naar mijn oordeel is er slechts één middel om aan dit bezwaar tegemoet te komen, en wel den ruwtoevoer zooveel mogelijk bevorderen. In dwangmaatreg-

len, bijv. prijsvoorschriften of herdistributie, zie ik geen heil. Daarentegen is het steeds mijn streven geweest ook deze kleine fabrikanten in de gelegenheid te stellen naar Londen te reizen, teneinde hun belangen aldaar te kunnen behartigen. Dit heeft tot resultaat gehad, dat reeds een niet onaanzienlijke hoeveelheid zgn. „outside”-goederen (ruw, dat buiten het Syndicaat om wordt gekocht) ter beschikking is. Mijns inziens zijn dan ook de scherpe kantjes van het-zoo juist gestelde probleem reeds aan het afslijten.

De op de wereldmarkt beschikbare hoeveelheden ruwe slijpdiamant zijn groot, waarbij echter in aanmerking moet worden genomen, dat alle mijnen nog gesloten zijn en dat dus eerst over enkele jaren van een nieuwe productie sprake kan zijn. Het Syndicaat verkoopt thans uit haar reserves, zoodat niet uitgesloten is, dat in de toekomst de behoeften der verschillende centra uit de loopende productie zullen moeten worden bestreden.

Naast het slijpdiamant is het ruw voor industriele doeleinden van groote beteekenis; hieraan en aan de mogelijkheden van dit product, ook in verband met onze deviezenpositie, zou een afzonderlijke beschouwing kunnen worden gewijd, waarvoor echter in het bestek van dit artikel geen plaats is.

Tenslotte zij medegedeeld, dat sedert September 1945 omstreeks 50.000 krt. ruwe slijpdiamant voor een bedrag van f 5.800.000 is geïmporteerd. Wat hiervan de economische beteekenis voor ons land is, zal bij de behandeling van den export blijken.

De export van geslepen diamant.

De geheele Amsterdamsche diamantnijverheid is ingesteld op export; de binnenslandsche juweelenindustrie komt niet, althans nog niet, in aanmerking, een vraagstuk, dat echter zonder twijfel in de naaste toekomst onder oogen moet worden gezien.

In wezen zien we hier dus een zuivere veredelingsprocedure, die onze deviezenpositie voor honderd procent ten goede komt.

In het kader echter van de veel omstreden geleide economie is door den Centralen Dienst voor In- en Uitvoer, welke instantie het Rijksbureau voor Diamant ter zake heeft gedelegeerd, een controlesysteem ingevoerd, waardoor, althans binnen redelijke grenzen, de besteding en de opbrengst van de voorgeschoten buitenlandsche deviezen (in hoofdzaak ponden) wordt vastgelegd.

Ingesteld is de „Diamant Im- en Export Commissie”, bestaande uit eenige vooraanstaande figuren uit de branche, die het in hen gestelde vertrouwen waardig zijn. Deze Commissie controleert in de eerste plaats de prijzen van het geïmporteerde ruw en het geëxporteerde geslepen, en wel met dien verstande, dat zij er nauwkeurig op toeziet, dat:

a. wat het ruw betreft dit niet te hoog gefactureerd is, zoodat in verhouding tot de waarde niet te veel ponden worden betaald;

b. het geslepen product niet te laag is berekend, hetgeen tengevolge zou hebben, dat in verhouding tot het bedrag aan buitenlandsche deviezen, dat betaald wordt, een te groote waarde het land verlaat, waardoor de exporteur in de gelegenheid zou zijn in het desbetreffende buitenland een niet te versmadden saldo aan te kweken.

Voorts taxeert de Commissie wat het ruw betreft:

a. het slijpverlies, zoodat dus het percentage, dat een bepaalde partij moet opbrengen, hiermede komt vast te staan;

b. de vermoedelijke deviezenopbrengst, eveneens uitgedrukt in een percentage.

Deze gegevens worden tezamen met de andere, welke het Rijksbureau ter beschikking staan — bewerkingsvergunningen, opgaven van de resultaten door de fabrikanten, koop- en verkoopvergunningen —, nauwkeurig op kaart gebracht, zoodat het uiteindelijke resultaat kan worden gecontroleerd. Hierbij mag echter niet uit het

oog worden verloren, vooreerst, dat, althans gedeeltelijk, ook de oude „stock” wordt geëxporteerd, en voorts, dat de verschillende „zichten” niet uit elkaar kunnen worden gehouden, hetgeen tengevolge heeft, dat de berekening der resultaten slechts door gemiddelden kan geschieden. Niettemin is de controle van dien aard, dat kan worden vastgesteld, of een behoorlijke, aan de door de Commissie gegeven taxatie, beantwoordende deviezenwinst wordt gemaakt.

Zoo levert de calculatie van het eerste, in September 1945 geïmporteerde zicht, als resultaat op, dat op een import van f 1.265.000 (afgerond) een deviezenwinst is gemaakt van f 1.165.000, dus ongeveer 100 pCt. Hierbij moet in aanmerking worden genomen, dat de export oude „stock” een geflatteerd beeld kan geven en tevens, dat dit eerste zicht bestond uit voor de deviezenopbrengst zeer voordeelige goederen.

In totaal is sedert 1 November 1945 geëxporteerd voor een bedrag van ruim 8 miljoen gulden. Een voorloopige becijfering wijst aan, dat, met inbegrip van de nog in bewerking zijnde ruwe goederen, de wezenlijke deviezenopbrengst tot op heden omstreeks 4½ miljoen gulden bedraagt en tevens, dat, wanneer zich geen moeilijkheden van economischen aard zullen voordoen, de totale winst over 1946 op 15 miljoen gulden mag worden geraamd; een resultaat, dat onder de gegeven omstandigheden zeer bevredigend mag worden genoemd.

Tenslotte zij medegedeeld, dat tot nu toe de U.S.A. onze voornaamste afnemer van het geslepen product is en dat de groote vraag van dit land de hoop wettigt op een verbetering van onze dollarpositie.

Het arbeidersvraagstuk.

Het in den aanvang van deze beschouwing vermelde tekort aan arbeiders is een uiterst bedenkelijke remedie, wat betreft den snellen opbloei der Amsterdamsche diamantnijverheid. De mij ter beschikking staande plaatsruimte laat niet toe, dat ik dieper op dit uiterst belangrijke probleem inga, zoodat ik mij beperk tot het noemen van enkele cijfers, die echter reeds op zichzelf een beeld van de situatie geven.

Het aantal arbeiders, werkzaam in de industrie, bedraagt:

In 1904		4196
„ 1914	1e halfjaar	4930
	2e „	1053
„ 1919		8500
„ 1924		4934
„ 1934		1320
„ 1939		± 2400
Thans		± 900

Dit beteekent, dat het aantal arbeidskrachten onder de huidige omstandigheden lager ligt dan in de crisisjaren 1933 e.v. en dat zelfs het vooroorlogse niveau van 1939 nog gedurende geruimen tijd niet zal zijn bereikt.

Met man en macht wordt gewerkt aan de opleiding van leerlingen, ten deele in de personeelen der fabrikanten, ten deele in het „Opleidingsinstituut voor Amsterdamsche diamantbewerkers”, dat is ondergebracht in een stichting, waarvan het bestuur is samengesteld uit functionarissen der Bedrijfsorganisatie van den Algemeenen Nederlandschen Diamantbewerkers Bond en het Rijksbureau. Het volgende, vergelijkende, lijstje van arbeidskrachten in enkele centra leert ons, vooreerst, wat deze op het gebied van het arbeidersvraagstuk hebben gepresteerd, en tevens, welke concurrentie ons te duchten staat.

	1939	1946
België	25.000	12.000
U.S.A.	400	4.000
Canada	20	400
Brazilië	30	4.000
Cuba	5	2.500
Palestina . . .	1.000	3.500

Hierbij valt vooral het oog op Palestina, welk land erin

geslaagd is gedurende enkele jaren 2.500 leerlingen op te leiden tot arbeiders, die, hoewel niet volleerd, niettemin productief zijn en een artikel voortbrengen, dat volgens deskundigen zeer goed en mitsdien concurrerend is. Laat ons dit een voorbeeld zijn om ons niet blind te staren op een opleiding tot in de perfectie, die jaren in beslag neemt, maar om, met zin voor de practijk en in het belang van het economisch leven, de leerlingen zoo spoedig mogelijk een plaats te geven in het productie-apparaat.

Mijn conclusie is: de Amsterdamsche diamantnijverheid is niet uitgeschakeld; zij krijgt de mogelijkheid zich omhoog te werken en zij zal daarvan gebruik maken; haar goede reputatie is in stand gebleven; haar product wordt gevraagd; door eerlijken arbeid zal zij kunnen medewerken tot den opbouw van Nederland; binnen enkele jaren zal de productiecapaciteit tot het vooroorlogsche niveau zijn opgevoerd; zoo al de roem verbleekt zoude zijn, Amsterdam zal zijn ouden naam van „Diamantstad” heroveren — 't Sal waerachtigh. wel gaen!

Mr. N. R. H. VAN ESSEN.

DE INTERNATIONALE VOEDSEL- EN LANDBOUWORGANISATIE VAN DE UNO.

Een nieuw type van internationale organisatie begint langzamerhand duidelijker vormen aan te nemen. De Vereenigde Volkeren werden een feit op 24 October 1945, toen de eerste 29 van de 51 leden het Handvest hadden geratificeerd. Opmerkelijk in het nieuwe internationale schema zijn in de eerste plaats de permanente gespecialiseerde, of wel *functioneële*, internationale lichamen: de Internationale Voedsel- en Landbouworganisatie, of wel de FAO (16 Oct. 1945); het Internationale Monetair Fonds en de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling (27 Dec. 1945); de Internationale Burgerlijke Luchtvaart Organisatie, of wel de ICAO; de UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). Vervolgens bestaan er eenige tijdelijke gespecialiseerde internationale organisaties, zooals de UNRRA (9 Nov. 1943) en de ECITO (European Central Inland Transport Organization, 27 Sept. 1945). Daarnaast bestaan nog gespecialiseerde internationale organisaties, die van vóór den oorlog dateeren en waarvan sommige wel, sommige nog niet in het nieuwe internationale kader passen. Tenslotte een aantal lichamen, die aan één van de bovengenoemden zijn gesubordineerd, doch door den buitenstaander niet als zoodanig worden gezien.

Zeër terecht had de eerste van de na-oorlogsche permanente gespecialiseerde internationale lichamen betrekking op voedsel- en landbouwproblemen. Onmiddellijk rijst hier de vraag, hoe deze organisatie in het nieuwe internationale kader past, d.w.z., wat is haar taak, hoe is zij verbonden met de UNO, de organen daarvan en met andere instanties? Alvorens echter deze vragen te beantwoorden, is het gewenscht iets te zeggen over het ontstaan van de FAO: in hoeverre zal de FAO het werk van haar voorgangers voortzetten en uitbreiden en in hoeverre zal zij werkzaamheden verrichten, die nog niet door eenige internationale organisatie zijn ondernomen?

Voor dit doel wordt in het kort verwezen naar de eerste conferentie van de 36 leden-staten van de FAO, gehouden te Quebec City van 16 October tot 1. November 1945, naar de Interim Commissie, ingesteld na de conferentie van 44 landen, gehouden op uitnodiging van President Roosevelt te Hot Springs in Virginia, van 18 Mei tot 3 Juni 1943; teneinde de problemen van voedsel, landbouw en voeding over de geheele wereld te bespreken, naar het werk, verricht tijdens deze conferentie zelf en tenslotte naar het werk van de voorgangers van de FAO te Rome en Genève.

De doeleinden van de FAO zijn in het kort vervat in de inleiding op haar constitutie:

„The Nations accepting this Constitution, being determined to promote the common welfare by furthering separate and collective action on their part for the purpose of raising levels of nutrition and standards of living of the peoples under their respective jurisdictions, securing improvements in the efficiency of the production and distribution of all food and agricultural products, bettering the condition of rural populations and thus contributing towards an expanding worldeconomy, hereby establish the Food and Agricultural Organisation of the United Nations... through which the members will report to one another on the measures taken and the progress achieved in the fields of action set forth.”

Hieruit blijkt, dat de doelstelling veel verder reikt dan die van het Internationale Instituut voor den Landbouw te Rome, dat reeds van 1905 af tot op heden bestaat en dat zich voornamelijk bezig hield met het verzamelen en coördineeren van agrarische statistieken, met het verzamelen van wetenschappelijke en technische gegevens betreffende vele agrarische bedrijfstakken, zowel in tropische en sub-tropische als in meer gematigde zónes, met vertaling en publicaties van studies over technische, economische en sociale problemen betreffende den landbouw, en met de organisatie van conferenties van deskundigen betreffende een veelheid van onderwerpen. Ook grijpt de FAO verder dan de Gemengde Commissie, opgericht door den Volkenbond in 1935, waarin deskundigen op het gebied van voedingsleer, landbouw en economische politiek de vereenigbaarheid van de behoeften van consumenten en voedselproducenten bestudeerden. Tevens blijkt eveneens uit bovenstaande aanhaling, dat de nieuwe organisatie, die nu eenmaal werkzaam is in een wereld van soevereine onafhankelijke staten, géén „wereldvoedselministerie” vormt, dat de hongerigen direct met behulp van eigen executieve macht zal voeden, zooals enthousiasten misschien zouden willen gelooven, op grond van enkele recente persuitlatingen.

Zonder twijfel zal de FAO ruimschoots gebruik maken van het werk van haar voorgangers. Het vaststellen van uniforme statistische standaarden — een enorme taak, aangevangen door het Instituut te Rome — wordt door de FAO met spoed noodzakelijk geacht¹⁾, in verband met het feit, dat het meer dan ooit noodzakelijk is een overzicht te verkrijgen van 's werelds agrarische productie en potentieel na de belangrijke veranderingen, die gedurende den tweeden wereldoorlog hebben plaats gevonden in de aanwending van land voor landbouw, als weidegrond, voor bosschen en voor andere doeleinden. Het is noodzakelijk en in zekere mate ook mogelijk het aantal en de verdiensten van de agrarisch werkzame personen (incl. werknemers), pachters en eigenaars van land, en ook de outillage en de mate van credietverleening in de agrarische sfeer kwantitatief vast te stellen. De in het verleden in dit opzicht verzamelde cijfers dienen noodzakelijk te worden uitgebreid en verbeterd.

Men ziet in, dat meer volledige gegevens van dit fundamenteele karakter vereischt zullen zijn, indien de FAO aan de verschillende regeeringen middelen aan de hand wil doen, waardoor de doeleinden, genoemd in bovenstaande inleiding op haar constitutie, kunnen worden verwezenlijkt. Het Instituut te Rome is opgegaan in de FAO en de publicatie der gegevens zal onder de auspiciën van de FAO worden hervat. Dit geldt ook voor het Internationaal Centrum voor Boschbouw, de Internationale Hout Commissie en een aantal andere instellingen. Onderzoekingen op grooter schaal dan tot nu toe zullen worden verricht; verder wordt voorgesteld, dat de economisch-statistische experts van de FAO zullen samenwerken met nationale statistische bureaux, researchinstellingen en andere academische instituten, welke werkzaam zijn op het terrein van economie en statistiek met betrekking

¹⁾ Vgl. „Report of Committee VI (Statistics) of Commission A of the Quebec Conference”.

tot voedsel en landbouw. Bovendien wil men in 1950 een wereldvolkstelling houden, of zoo spoedig mogelijk nadien, waarin een grondstatistiek zal worden opgenomen, onderscheiden naar den status van de bebouwers en den omvang der bedrijven. Er bestaat een groote behoefte aan betrouwbare statistieken op het gebied van voedingsmiddelenconsumptie, prijzen en marktproblemen, speciaal in de minder ontwikkelde deelen van de wereld, en de FAO zal trachten methoden op te stellen voor het gemakkelijken van vergelijkingen.

Wat de voedingsleer betreft, heeft de Directeur-Generaal van de FAO, Sir J. B. Orr, erop gewezen²⁾, dat de verschillende onafhankelijk van elkaar berekende minimum-voedseleischen alle zeer nauw overeenstemmen. Het rapport van de „British Medical Association on Nutrition” (1933), de standaard van H. K. Stiebeling, opgesteld onder auspiciën van de Economische Afdeling van het Departement van Landbouw der Vereenigde Staten (1933), het „Report on the Physiological Bases of Nutrition” van den Volkenbond (1935/36), de Canadeesche standaard, gepubliceerd in „Food for Health in Peace and War. What Canadian doctors suggest for wholesome meals at low cost” (1940) en het rapport van de commissie, betreffende „Food and Nutrition”, ingesteld door de Regeering der Vereenigde Staten (1941) stemmen zoozeer overeen, dat zij tezamen kunnen worden beschouwd als „the modern dietary standard for health and physique in so far as that can be attained by proper feeding”³⁾. De deskundigen van de FAO zullen echter deze hoeveelheden calorieën, proteïnen, vetten, mineralen, carbohydraat en vitamines nog moeten „vertalen” in hoeveelheden specifieke voedingsmiddelen, passend voor verschillende klimaten, tradities en voedingsgewoonten.

Hier is het de taak van de FAO, het vroeger verrichte werk voort te zetten langs de lijnen, aangeduid op de conferentie te Hotsprings, waar werd vastgesteld, dat „ample evidence has been presented revealing the existence of malnutrition in every country with its inevitable consequence of ill health” en dat de eerste stappen ter eliminatie van voedselgebrek niet moesten wachten op de uiteindelijke oplossing van alle andere problemen. Alle middelen, die de FAO ter beschikking staan, moeten worden aangewend om de bestaande voedselschaarste en ondervoeding te bestrijden. Na een snelle inventarisatie van de beschikbare hoeveelheden voedsel, de voorraden en de behoeften van landen, waar gebrek heerscht, moeten alle krachten worden ingespannen voedsel daarheen te transporteerden, waar het meest noodig is; onvoldoende productie en aanvoer moet worden gestimuleerd, teneinde met alle mogelijke middelen een maximum voedselvoorziening te bereiken.

Dit brengt ons op de functie van de UNRRA⁴⁾, die hiermede zeer veel verwantschap vertoont, zoodat een bespreking van het verband tusschen de twee organisaties noodzakelijk is. Intusschen moet men niet vergeten, dat in vele deelen van de wereld chronische ondervoeding en armoede heerschen, ook afgezien van den oorlog en zijn consequenties. De FAO wil de betrokken regeeringen bijstaan en hun hulp vragen voor speciale regelingen ter verbetering van de voedselvoorziening der kwetsbare groepen, zooals gedefinieerd op de conferentie van Hotsprings en door de Interim Commissie⁵⁾.

Van groot belang is, dat rapporten van de in verschillende Staten gevolgde methoden aan anderen ter beschikking worden gesteld. Practische methoden, overeenstemmend met locale voedingsgewoonten e.d., zijn in vele landen nog niet uitgewerkt. De adviseerende dienst van

de FAO zal personeel noodig hebben voor de scholing van administratieve krachten, leden van gezondheidskundige diensten, agrarische deskundigen en sociale werkers. Men is van plan een „United Nations Health Organisation” op te bouwen, die nauw moet samenwerken met de FAO. De FAO heeft eveneens een groote taak bij het aanmoedigen van researchwerkzaamheden inzake problemen betreffende het conserveren van de voedingswaarde van verschillende voedingsmiddelen, bijv. door reductie van verlies van nuttige bestanddeelen bij het bereiden van rijst, tarwe en maïs, of betreffende het toevoegen van vitamines en mineralen. In aansluiting hierop kan internationaal toezicht op de fabricage van patentvoedingsmiddelen wenschelijk blijken te zijn. In elk geval zal de FAO een nauwe samenwerking van wetenschappelijke instituten zooveel mogelijk bevorderen.

Het probleem, dat de grootste moeilijkheden zal bieden, is dat, wat vaak de „integratie” der voedingspolitiek wordt genoemd. De Gemengde Commissie van den Volkenbond wees met klem op de noodzaak van de „integrated approach” in ieder land. Dat was in 1937. Tusschen dat jaar en het uitbreken van den oorlog stelden 25 regeeringen nationale voedingscommissies in, en vergaderingen van de vertegenwoordigers der betrokken landen werden door den Volkenbond georganiseerd in de enkele jaren, die nog restten vóór de groote catastrofe. Van de zes ondercommissies van de FAO⁶⁾ is de vijfde het meest interessant, aangezien, zooals het rapport van deze ondercommissie zelf opmerkt, de marktproblemen in het geheele voedsel- en agrarische probleem van essentiële beteekenis zijn. Het is zeer gemakkelijk, om te zeggen, dat het voedsel van producenten naar consumenten moet worden gebracht tegen een prijs, die een juiste belooning voor den producent vormt en die binnen de koopkracht van den consument valt, maar hoe moet dit worden gedaan? ⁷⁾

De economische reguleering van internationale markten zal voor de FAO nog andere werkzaamheden medebrengen dan alleen het verzamelen van statistische gegevens. Wat de FAO, een organisatie zonder eenige executieve bevoegdheden, zal kunnen bereiken, moet worden afgewacht. Bekend zijn de internationale overeenkomsten betreffende verschillende goederen, zooals tarwe, suiker, wol, thee, rubber, waarvan sommige reeds uit de jaren omstreeks 1930 dateeren, en het is nog niet duidelijk, hoe de vijfde ondercommissie van de FAO deze wil integreeren. Het is natuurlijk mogelijk, dat het initiatief tot integratie van de producenten zelf zal uitgaan. Reeds in Februari 1931 kwamen de agrarische deskundigen van de Economische Commissie van den Volkenbond bij een bespreking van het probleem van de prijsdalende werking van graanoverschotten tot de erkenning „that the disposal of surpluses of European cereals is not merely a European but a world problem, and that a wholly satisfactory solution could be reached only by an understanding between all the parts of the world concerned”. De FAO-assemblée sprak de meening uit, dat de grondstoffenovereenkomsten op den langen duur dienstig

1. „Nutrition and Food Management”.
2. „Agriculture”, gesplitst in 3 afdelingen, betreffende:
  - a. sociale toestanden op het platteland,
  - b. bodemschatten, hun ontwikkeling en instandhouding,
  - c. opvoedkundige en adviseerende diensten, uitwisseling van technische en economische gegevens,
  - d. productie- en researchtechniek,
  - e. integratie en coördinatie van agrarische programma's en agrarische politiek,
  - f. agrarisch crediet, coöperatie e.d.,
  - g. kunstmeststoffen, machinerieën en verdelingsmiddelen,
  - h. behoeften van speciale gebieden.
3. „Forestry and Forest Products”.
4. „Fisheries”.
5. „Marketing”.
6. „Statistics”.

⁷⁾ Voor een volledige discussie van dit belangrijke onderwerp worde verwezen naar: K. Brandt, „The Reconstruction of World Agriculture” (Allen & Unwin London 1945); „Food for the World”, een onderzoek van een groep deskundigen op instigatie van de Norman Wait Harris Foundation, gepubl. door de University of Chicago.

¹⁾ In hoofdstuk 5 van zijn boek „Fighting for what?”. Macmillan 1942.

²⁾ Sir J. B. Orr, l.c.

³⁾ Zie: „UNRRA” door Prof. Dr. J. F. ten Doesschate in „E.-S.B.” van 11 October 1945.

⁴⁾ A.s. en jonge moeders, kinderen, jeugdige personen en arbeiders met speciale behoeften (bijv. zij, die zwaren arbeid verrichten, of zij, die groote gezinnen en lage inkomens hebben).

kunnen zijn voor de expansie zoowel van de productie als van de consumptie, ongeacht de uiteindelijke belangen van producenten of consumenten. Momenteel, nu de landen, die door de Vereënidte Volkeren worden geholpen, slechts 15 miljoen bushels broodgraan per maand kunnen verkrijgen, inplaats van de benoedigde 26 miljoen bushels per maand⁸⁾, schijnt de handhaving van een hooger producerenprijs zeer wel mogelijk, doch vele producenten herinneren zich, dat de tarweprijzen begónnen te dalen in Mei 1920, slechts enkele maanden na het einde van den vorigen oorlog. Algemeen beseffen zij, al herinneren zij zich misschien de cijfers niet meer, dat in de Ver. Staten, het groote agrarische exportland, de prijsindex van alle agrarische producten van 230 in 1919 tot 123 in 1921 daalde (1909-1913 = 100). Zij herinneren zich ook de depressie na 1930, toen, om de woorden van Dr. Brandt te gebruiken⁹⁾, „notwithstanding the conspicuous flood of conferences any effective effort to co-operate on an international scale in the fight against the depression was lacking. Each nation was left to work out a solution separately. . . .” Het is duidelijk, dat vraagstukken van welvaart in den landbouw en vermindering van cyclische fluctuaties, die in het verleden zoo funest zijn geweest, in nauw verband staan met vraagstukken van algemeene economische politiek en bovenal van vertrouwen. Bij de bespreking van het rapport van de vijfde ondercommissie, op den vijftien dag van de conferentie te Quebec, werd het vraagstuk van de verhouding van de FAO tot de grondstoffenovereenkomsten verwezen naar den Directeur-Generaal.

Om de conferentie van Quebec samen te vatten: het is te optimistisch om te zeggen, dat overeenstemming werd bereikt betreffende een programma ter uitbanning van honger en gebrek uit de wereld. De heer Lester B. Pearson, voorzitter van de conferentie, vatte de situatie meer in overeenstemming met de werkelijkheid samen, toen hij aan journalisten mededeelde, dat de vraag, wat de FAO zou kunnen presteeren, afhing van de vraag, welk gebruik regeeringen en volkeren ervan zouden maken. De Directeur-Generaal is met zijn executieve comité van 15 personen — grootendeels deskundigen van internationale reputatie — zijn werkzaamheden begonnen, en niemand twijfelt aan zijn toewijding. Zijn opvatting van een wereldvoedselpolitiek is duidelijk uiteengezet in de hoofdstukken 5 t/m 8 van zijn boek „Fighting for What?”

Hoe ernstig de handicap zal zijn, die het afzijdig blijven van de USSR, de verschillende afzonderlijke Sovjet-republieken, van Argentinië en een aantal andere Amerikaanse republieken zal opleveren, moet afgewacht worden. Eenige zorg baart ook de vraag, in hoeverre de FAO zijn huidige jaarlijksche budget van \$ 2,5 miljoen zal kunnen ten uitvoer leggen, alsmede het geprojecteerde budget van \$ 5 miljoen. Bij de volgende conferentie van de FAO — d. i. het legislatieve lichaam, waarin ieder land is vertegenwoordigd — kan wellicht een duidelijker beeld worden verkregen. Momenteel heeft de FAO nog nauwelijks vasten vorm aangenomen. Zoo moet het aantal, de functies en de vestigingsplaatsen van de regionale afdelingen nog vastgesteld worden.

Alvorens onze tweede vraag betreffende de plaats van de FAO in het nieuwe internationale schema te beantwoorden, moet nog iets gezegd worden betreffende het werk, dat de FAO heeft verricht sinds de conferentie van Quebec. Het uitvoerend comité vergaderde gedurende de week, volgende op de conferentie. Men besloot een zoo volledig mogelijk gebruik te maken van *ad hoc*-commissies en van groepen deskundigen van regeerings- en andere organisaties, vooral omdat de staf van de FAO slechts zeer langzaam kan worden opgebouwd. De Di-

recteur-Generaal heeft twee speciale adviseurs aangewezen, de heer S. L. Louwes (Nederland), en de heer F. L. Mc Dougall (Australië). Het executieve comité nam het voorstel van den Directeur-Generaal aan, dat de eerste taak van de FAO zou bestaan in het opstellen van een „wereldbalans”, bevattende land voor land de productie, voorraden, handelsbeweging, consumptie *per hoofd* en de hoeveelheden van verschillende belangrijke goederen, benoedigd in landen met onvoldoende voorziening. Een *ad hoc*-commissie van economen en statistici is hieraan reeds werkzaam. Voorts zijn twee *ad hoc*-commissies, resp. voor boschbouw en -producten en voor visscherij, door den Directeur-Generaal aangewezen. Het executieve comité van 15 komt weer bijeen op 19 Maart a.s.

Van het begin af aan lag het in de bedoeling, dat de FAO in zeer nauw contact zou staan met de UNO (waarvan zij een onderdeel vormt), door middel van den Economischen en Socialen Raad, zooals bedoeld in de artikelen 57 en 63 van het Handvest der Vereënidte Volkeren. Artikel 63 zegt, dat de Economische en Sociale Raad „shall co-ordinate the activities of the specialised agencies through consultation and recommendations to such agencies and through recommendations to the General Assembly to the members of the United Nations”. De Economische en Sociale Raad bestaat uit 18 leden, gekozen door de Assemblée van de Vereënidte Volkeren.

Dienovereenkomstig zal de FAO, die thans slechts tijdelijk gehuisvest is te Washington D.C., zijn zetel in dezelfde plaats hebben als de UNO, die ook de zetel van den Economischen en Socialen Raad zal zijn, terwijl haar financieele jaar met dat van de UNO zal samenvalen. De FAO heeft bovendien getoond gaarne zoo uitgebreid mogelijk te willen samenwerken met andere officieele internationale instanties, waarvan de werkingsfeer die van de FAO raakt, en met niet-officieele internationale instellingen. Zoo bestaat er bijv. reeds contact met het Internationale Arbeidsbureau, thans te Montreal, terwijl er ook reeds een uitwisseling van gegevens heeft plaatsgevonden met de „Combined Food Board” en met het „Middle East Supply Centre”, dat thans opgeheven is. De Internationale Conferentie betreffende voedsel- en landbouwstatistieken, gehouden te Londen van 17 tot 22 September 1945 en georganiseerd door het „Emergency Economic Committee for Europe”, in samenwerking met de UNRRA, was voorts van zeer direct belang voor de FAO, gezien het doel van die conferentie: bestudeering van methoden voor het zoo snel mogelijk verzamelen van vergelijkbaar statistisch materiaal betreffende de voedsel- en agrarische situatie in de bevrijde landen, teneinde een passende distributie van voorraden te vereenvoudigen. De adviezen waren tijdig greeed, zoodat ze op de conferentie van Quebec ter sprake gebracht konden worden.

Van vitaal belang is de vraag van de verhouding tusschen de FAO en de UNRRA, de oudste organisatie der Vereënidte Volkeren. Beide organisaties houden zich bezig met „rehabilitation” en planning op langen termijn. De UNRRA zal dit vermoedelijk niet willen erkennen, maar het is duidelijk, dat een politiek van hulpverlening en de daarbij gebezigde methoden een diepgaanden invloed zullen hebben op een voedsel- en agrarische politiek op langen termijn. Desalniettemin ligt het in de bedoeling de UNRRA in December 1946 op te heffen, terwijl het budget van de UNRRA ten bedrage van \$ 7,4 milliard (gedurende en na den eersten wereldoorlog bedroeg de brutowaarde van alle hulpacties \$ 2,1 milliard) ternauwernood voldoende is in verband met de veel grootere behoeften¹⁰⁾. Om eenigen indruk te geven van den omvang van het werk, dat reeds door de UNRRA is ver-

⁸⁾ Vgl. de rede van den heer H. Lehman, directeur-generaal van de U.N.R.R.A., te Washington D.C. op 4 Februari 1945.

⁹⁾ Op. cit. blz. 77.

¹⁰⁾ Men zie voor een volledig overzicht van het werk van de UNRRA de rede van den, juist afgetreden, Directeur-Generaal, den heer H. Lehman, Washington, 22 December 1945.

richt, is het voldoende de hoeveelheid van $4\frac{1}{2}$ miljoen long tons aan allerlei verschillende goederen te noemen, die tot het einde van het vorige jaar door de UNRRA waren verscheept. De landen, die hulp van de UNRRA ontvangen, zijn: Albanië, Tsjecho-Slowakije, Griekenland, Polen, Joego-Slavië en de Dodekanesos; voorts zendt de UNRRA thans groote hoeveelheden goederen naar China, Abessynië en de Philippijnen. Dit jaar zijn de Sovjet-republieken van Byelo-Rusland en de Oekraïne, Italië, Oostenrijk, Finland, Korea en Formosa aan de lijst toegevoegd. Woordelijk zeide de heer Lehman: „I want to emphasize that the demands for aid now being placed on UNRRA by members of the United Nations are far beyond the resources of the Administration”. In feite houdt de UNRRA zich sterk bezig met „rehabilitatie” (de tweede R in haar naam); deze omstandigheid, en het feit, dat zij haar werkzaamheden einde 1946 zal beëindigen, vormt een aanduiding, dat er een formeel verband met de FAO zou moeten bestaan. Tot nu toe bestaat dit echter nog niet.

Er is een informele samenwerking door uitwisseling van gegevens en werkzaamheden van commissies, waarin beide organisaties zijn vertegenwoordigd. Typisch voor dezen laatsten vorm van samenwerking is die, welke bestaat met het „Economic Emergency Committee for Europe” en met de „Combined Working Party”, welke een UNRRA-secretariaat heeft en bestaat uit vertegenwoordigers van de Engelsche en Amerikaansche regeeringen, van de UNRRA en het betrokken land, welks agrarisch potentieel telkens het voorwerp van onderzoek is. Het voornaamste doel hiervan is het samenstellen van productiestatistiek; de betreffende rapporten worden doorgegeven aan de FAO en ook gebruikt door de UNRRA en voor het schatten van voorzieningsbehoeften. Wanneer de FAO zijn praktische werkzaamheden begint, zal deze statistische dienst er een onderdeel van vormen, terwijl de „Combined Working Party” zal ophouden te bestaan. Wat het „Emergency Economic Committee” betreft, dit heeft tot taak in functie te blijven, totdat de Economische en Sociale Raad van de UNO de coördinatie van de verschillende aspecten van het te verrichten werk heeft geregeld. Een voorbeeld van goede samenwerking tusschen de UNRRA en de FAO geeft het feit, dat na de liquidatie van het „Agricultural Rehabilitation Committee” van de UNRRA de betreffende werkzaamheden samen met een gedeelte van den staf door de FAO werden overgenomen.

Zoo is dan de situatie, zooals zij zich voordoet op dit moment. Verschillende details zijn nog niet duidelijk, doch dit kan op een dergelijk vroegtijdig tijdstip nauwelijks worden verwacht. In toenemende mate begint men zich echter allerwege te realiseeren, dat, zooals Sir Arthur Salter het uitdrukte, „the world is to an astonishing extent an interdependent unit”.

University of Oxford.

H. A. RHEE, M.A.

NEDERLANDS KANS ALS OCTROOICENTRUM VAN EUROPA.

Nu het Deutsche octrooi, dat in vele landen als waarde-bepaling voor een uitvinding dienst deed, praktisch is weggevallen, bestaat er behoefte aan een vervanging daarvan, waarvoor het Nederlandsche octrooi, met zijn zoo bij uitstek gunstigen naam, zeer goed dienst zou kunnen doen.

Ter nadere toelichting diene, dat men in de verschillende landen in het algemeen twee systemen van octrooiverleening kent. Hoewel het drietal hoofdeischen, waaraan een geldig octrooi moet voldoen, overal gelijk is, te weten, dat de in het octrooi neergelegde werkwijze of inrichting nieuw moet zijn, een uitvinding moet behelzen en een

uitkomst op het gebied van de nijverheid moet geven, verschilt de wijze van octrooiverleening in de verschillende landen principieel. Aan den eenen kant kent men de landen zonder vooronderzoek. Dit zijn in hoofdzaak de Romaansche landen, zooals Frankrijk, België, Italië, Spanje, de Zuid-Amerikaansche landen en de Balkanlanden. Ook Zwitserland, hoewel dit een scherp formeel vooronderzoek toepast, kan hiertoe worden gerekend. In deze landen wordt het octrooi verleend zonder voorafgaand onderzoek, of aan de drie hierboven genoemde materiele eischen van nieuwigheid, uitvinding en technisch effect is voldaan. Het aantrekkelijke van dit systeem is, dat de octrooiverleening eenvoudig en zonder rompslomp verloopt en niet ten onrechte voor belangrijke, doch schijnbaar voor de hand liggende, objecten octrooi wordt geweigerd.

Komt er strijd over het octrooi, in den regel, omdat namaak in een inbreukactie voor den rechter wordt vervolgd, dan maakt deze uit, of het octrooi al dan niet terecht, d.w.z. in overeenstemming met de drie genoemde voorwaarden, is verleend. Alleen voor octrooien, die praktisch van belang zijn, vindt dus beoordeeling van de eischen van octrooieerbaarheid plaats. Daar het leeuwendeel der octrooien niet ter toetsing voor den rechter komt, biedt het stelsel van octrooiverleening zonder vooronderzoek het voordeel, dat geen monnikenwerk wordt gedaan.

Hiertegenover staat echter een groot nadeel. Men heeft namelijk bij de octrooiverleening niet den minsten waarborg, dat het octrooi rechtsgeldig zal blijken. En daar octrooien juist dienen om een zoo groot mogelijke zekerheid te krijgen voor het kapitaal, noodig voor het ontwikkelen en erin brengen van nieuwe technische vindingen, zal het duidelijk zijn, dat zoo'n octrooi, verleend zonder vooronderzoek, in de praktijk van zeer problematische waarde bleek.

Daarom is men er in andere landen toe overgegaan octrooien eerst te verlenen, nadat van staatswege een onderzoek is ingesteld, of het ter octrooieering aangeboden object voldoet aan de eischen van nieuwigheid, van uitvindingswaarde en technisch effect sorteert. Dit is het stelsel van octrooiverleening met vooronderzoek. Hiervoor moet dus de Staat beschikken over een met voldoende technische kennis en octrooi-ervaring uitgerust, uitstekend gedocumenteerd lichaam. In Europa heeft het Deutsche „Patentamt” in dit opzicht jarenlang onbetwist aan de spits gestaan. Het gevolg was, dat een Duitsch octrooi algemeen als het waardevolle octrooi werd aangezien. Had men nu een octrooistrijd te voeren in een land zonder vooronderzoek of met een slechts aan matige eischen voldoende vooronderzoek, zooals in de Scandinavische landen, dan bleek het van groote waarde, dat men op het bezit van een overeenkomstig Duitsch octrooi kon bogen. Het zal dan ook geen verwondering wekken, dat men in vele landen zonder vooronderzoek begon met een Duitsch octrooi aan te vragen, temeer, daar het resultaat van het Deutsche vooronderzoek in den regel na 3 tot 6 maanden bekend was.

Octrooiverleening in Nederland met materieel vooronderzoek.

Toen ons land in 1910 opnieuw een octrooiwet invoerde, besloot men ook hier het stelsel van octrooiverleening met vooronderzoek te volgen, waartoe hier de juridisch en technisch goed uitgeruste Octrooiraad in het leven werd geroepen. Hoewel de Regeering bij de behandeling van de Octrooiwet in de Kamers verwachtte, dat ons vooronderzoek, gezien het feit, dat wij maar een klein land zijn, slechts aan matige eischen zou voldoen, is dit in de praktijk geheel anders uitgevallen. Dank zij de uitstekende opleiding onzer ingenieurs en hun groote talenten, ook op technisch gebied, heeft in den loop der jaren ons vooronderzoek zich tot groote hoogte ontwikkeld en stond het op een even hoog peil als in Duitschland, ja, overtrof het zelfs menigmaal het Deutsche vooronderzoek. Men kan dan ook zonder grootspraak constateeren, dat het Nederlandsche octrooi, dank zij ook de Nederlandsche octrooi-

gemachtigden, waarvan de samenwerking met den Octrooiraad maar weinig te wenschen overlaat, reeds vóór den oorlog internationaal hetzelfde aanzien genoot als het Duitsche octrooi. Echter is het Nederlandsche vooronderzoek met één groot nadeel behept. Het is veel te langzaam. Terwijl men in Duitschland na 3 tot 6 maanden het resultaat van het vooronderzoek te hooren kreeg, duurde dit in ons land gemiddeld 1 jaar en nu zelfs nog belangrijker langer. Dit is te wijten aan een grooten achterstand, o.a. tengevolge van personeelgebrek, bij den Octrooiraad.

Thans is het Duitsche „Patentamt” met al zijn archieven en documentatiemateriaal vernietigd. Daarentegen is de Nederlandsche Octrooiraad — een tijdelijke evacuatie ten spijt — materieel ongerept den oorlog doorgekomen. Dat hier een kans voor Nederland ligt, zooals zich maar één maal voordoet, behoeft geen nadere toelichting. Reeds in den oorlog, toen het Duitsche „Patentamt” door wegroeping van zijn personeel steeds langzamer en ten slotte in het geheel niet meer het vooronderzoek verrichtte, wendden Franschen zich tot Nederland met het verzoek alhier het vooronderzoek te bespoedigen, waaraan toen, dank zij de medewerking van den toenmaligen voorzitter van den Octrooiraad, is voldaan. Nu hoort men reeds uit landen zonder vooronderzoek allerwegen hetzelfde verzoek. Naar mijn meening moet Nederland deze mogelijkheid niet laten voorbijgaan, doch, hoe dan ook, alles in het werk stellen om tot een niet alleen goed, doch ook snel vooronderzoek te komen. Slagen wij daarin, dan staan wij octrooitechnisch aan de spits in Europa. Dat dit van groot culturele beteekenis voor ons land is, behoeft waarlijk geen nadere toelichting.

Liquidatie van den achterstand bij het Nederlandsche vooronderzoek.

De vraag is dus, hoe den achterstand bij den Octrooiraad op korten termijn te liquideeren. Uitbreiding van den staf van den Octrooiraad met technisch geschoold personeel is dringend noodig, doch ingenieurs en academisch gevormde chemici zijn thans moeilijk te verkrijgen. Ik ben echter van meening, dat zich nu een andere ongezochte gelegenheid voordoet. Het leeuwendeel der bij den Octrooiraad onafgewerkte octrooiaanvragen wordt uitgemaakt door de 7.000 octrooiaanvragen van Duitschen oorsprong, die thans van rechtswege in eigendom op den Staat der Nederlanden zijn overgegaan, welke het beheer daarvan aan een Stichting heeft opgedragen. Weggevallene zijn dus de oorspronkelijke uitvinders, d.w.z. degenen, die bij de behandeling tijdens het vooronderzoek, bijstaan door hun octrooigemachtigden, de deskundige tegenspelers van den Octrooiraad zijn. Een normaal vooronderzoek kan dus feitelijk niet plaatsvinden. De Octrooiraad, die niet over laboratoria en werkplaatsen, doch alleen over litteratuur beschikt, mist de voorlichting van de uitvinders en hun octrooigemachtigden.

Laat daarom de Stichting Octrooibeheer ertoe besluiten alle 7.000 vijandelijke octrooiaanvragen ter kennis van het publiek te brengen door ze ter inzage bij den Octrooiraad te leggen en een ieder, die belangstelling voor overneming of licentieneming bij die octrooiaanvragen heeft, dit ter kennis van de Stichting brengen. Doet zich na een behoorlijken tijd (desnoods 5 jaar) geen gegadigde voor, dan mag veilig worden aangenomen, dat voor die octrooiaanvragen geen belangstelling bestaat. Zij kan dus dan vervallen. Hierdoor zal men ongetwijfeld het overgrootste deel der vijandelijke octrooiaanvragen kwijt raken, temeer daar de Duitschers de meeste belangrijke, tijdens den oorlog gedane, uitvindingen niet voor octrooi aanmeldden en vele octrooiaanvragen alleen beteekenis hadden voor de oorlogseconomie.

Doen zich wel gegadigden voor een octrooiaanvragen voor, dan verrichtte de Octrooiraad het eerste vooronderzoek, waarna de waarde van de octrooiaanvragen veelal kan worden beoordeeld. De Stichting Octrooibeheer kan dan

de octrooiaanvragen, bij voorkeur tezamen met de gegadigden, verder behandelen, waardoor de Octrooiraad weer zijn tegenspeler krijgt.

Hierdoor worden dus alleen de vijandelijke octrooiaanvragen, waarvoor werkelijk belangstelling bestaat, vooronderzocht, wat een enorme besparing van noodeloos werk beteekent. Met één slag zal hierdoor de Octrooiraad het grootste deel van zijn achterstand kwijt zijn en gereed kunnen staan om de plaats in te nemen, die het „Patentamt” tot dusver in Europa innam.

Van grootere en vooral ook van meer blijvende economische beteekenis, dan het over één of enkele jaren beschikken over toch maar gebrekkig in het vooronderzoek behandelde vijandelijke octrooien, waarvan deskundigen de beteekenis niet bijster hoog aanslaan¹⁾, is voor Nederland, dat wij voortaan het centrum op het octrooigebied in Europa worden.

Ir. C. M. R. DAVIDSON.

¹⁾ Zie Z.Exc. Ir. H. Vos in „De Ingenieur” van 11 Januari 1946, blz. A 3 („Economische Voorlichting” van 4 Januari 1946, blz. 2-3) en mijn artikel in „E.-S.B.” van 29 November 1945.

INGEZONDEN STUKKEN

FOUTEN IN DE RANTSOENEERING — BRONNEN VAN DE ZWARTE MARKT¹⁾.

Dr. H. Rijken van Olst schrijft ons:

Prof. Goudriaan wijdt in de „Economisch-Statistische Berichten” van 27 Februari jl. enkele beschouwingen aan ons rantsoeneeringsstelsel, waarbij hij o.a. tot de conclusie komt, dat 12,4 pCt. van de gerantsoeneerde levensmiddelen, gemeten naar hun caloriewaarde, worden besteed voor een verbruik boven het physiologisch normale verbruik, met andere woorden, dat „een achtste deel der gedistribueerde levensmiddelen voor rekening komt van overtollig verbruik”.

Het cijfermateriaal, waarop Prof. Goudriaan deze conclusies baseert, wordt ontleend aan de „Mededeelingen van afd. 4 van het Centraal Bureau voor de Statistiek” van December en Januari jl., alsmede aan „eenige standaardwaarden uit de literatuur, afkomstig van erkende deskundigen”.

Aan dit cijfermateriaal stellen wij ons voor thans eenige nadere aandacht te besteden, teneinde daarna ook Prof. Goudriaan's conclusie aan een onderzoek te kunnen onderwerpen.

In de genoemde „Mededeelingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek” worden maandelijks berekeningen gepubliceerd omtrent de caloriewaarde van het distributiepakket, sedert Januari 1946 aangevuld met den post „overige voedingsmiddelen”. Deze post betreft de artikelen, welke niet meer op den bon worden verstrekt.

Het valt te betreuren, dat Prof. Goudriaan bij het schrijven van zijn artikel nog niet beschikte over deze berekening voor de eerste week van Februari; in dat geval zou hem zijn gebleken, dat de geheele door hem geconstateerde stijging van de caloriewaarden van November tot Januari teniet is gedaan door een niet onbelangrijke daling.

Het overzicht van de caloriewaarden van het distributiepakket (inclusief visch, groenten en fruit) en van de overige („vrije”) voedingsmiddelen voor de eerste week van Januari en Februari ziet er als volgt uit: zie tabel I, blz. 188.

Zooals men kan opmerken is de calorische waarde van het distributiepakket voor de week van 3—9 Februari 1946 (zie laatste kolom) vrij sterk gedaald t.o.v. de eerste week van Januari, hoofdzakelijk tengevolge van het feit, dat de in December verstrekte traditioneele extra rantsoenen (o.a. olie en suiker) het Januarcijfer extra hoog hebben gemaakt²⁾.

¹⁾ De in dit artikel gebruikte cijfers zijn — voorzover niet anders vermeld — ontleend aan of gebaseerd op berekeningen van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

²⁾ De week van 30 December—5 Januari viel nl. in de veertiendaagse periode van 23 December—5 Januari, voor welke de caloriewaarden per dag zijn berekend.

TABEL I.

Leeftijdsgroep	Aantal calorieën per persoon per dag			
	30 Dec. '45-5 Jan. '46		3-9 Februari '46	
	incl. overige voedingsmiddelen (1)	excl. overige voedingsmiddelen (2)	incl. overige voedingsmiddelen (3)	excl. overige voedingsmiddelen (4)
0-1 jaar	2.005	1.892	1.789	1.678
2-4 "	2.076	1.963	1.796	1.685
5-14 "	2.620	2.509	2.399	2.266
15-20 "	2.788	2.677	2.567	2.436
21 jaar en ouder a.s. en jonge moeders	2.444	2.333	2.218	2.088
langdurige arbeid	3.327	2.944	3.101	2.707
zware arbeid	2.819	2.708	2.593	2.463
zeer zware arbeid	3.297	3.180	3.071	2.941
	4.144	4.033	3.988	3.858

De calorische waarde van het distributiepakket voor de week van 30 December — 5 Januari vindt men in kolom (2); Prof. Goudriaan gaat echter van de cijfers van kolom (1) uit, waardoor zijn latere conclusie uiteraard wordt beïnvloed.

Prof. Goudriaan geeft vervolgens in Tabel II van zijn artikel eenige standaardwaarden uit de literatuur, „afkomstig van erkende deskundigen”. Deze cijfers dateren respectievelijk uit de jaren 1913, 1917 en 1924. Terstond dringt zich de vraag op, of de door deze deskundigen opgestelde normen ook in den tegenwoordigen tijd nog erkenning vinden. Het is nl. een bekend feit, dat men op dit punt thans tot geheel andere inzichten is gekomen dan één of twee decennia geleden. Ook in Nederland blijkt men zich thans veelal te baseeren op cijfers, afkomstig van het „National Research Council”, welke voorkomen in „Food consumption levels in the U.S.A., Canada and the United Kingdom, report of a special joint committee set up by the Combined Food Board”. Deze cijfers dateren uit 1945 en luiden als volgt:

beneden 1 jaar	100 cal./kg, dus ongeveer	4.000 cal.
1-3 jaar		1.200 „
4-6 „		1.600 „
7-9 „		2.000 „
10-12 „		2.500 „
13-15 „	(gem. jongens en meisjes)	3.000 „
16-20 „	(gem. jongens en meisjes)	3.100 „
Man (70 kg) (betrekkelijk actief)		3.000 „
Vrouw (56 kg) (betrekkelijk actief)		2.500 „

Vergelijkt men bovenstaand overzichtje met de door Prof. Goudriaan aangehaalde gegevens, dan vallen de groote verschillen terstond op.

De leeftijdsklasse 5-14 jaar bijv. heeft volgens de oudere gegevens een gemiddeld normaal calorieverbruik van 1.670, volgens de recente gegevens van 2.270; de leeftijdsklasse 15-17 jaar van respectievelijk 2.175 en 3.067!

Tabel II van Prof. Goudriaan ziet er na deze correcties als volgt uit: (zie volgende kolom).

Gaan wij thans over tot Tabel III uit Prof. Goudriaan's artikel. Hierin wordt berekend, welk deel van de rantsoenen (gemeten in calorieën) van 30 December 1945-5 Januari 1946, meer is dan het normale verbruik.

Prof. Goudriaan gaat daarbij uit van den leeftijdsopbouw volgens de volkstelling van 1930. Er zijn echter meer recente gegevens beschikbaar, nl. van 31 December 1942, welke een kleine verschuiving laten zien ten opzichte van 1930 naar de oudere leeftijdsgroepen.

Bij de berekening van het „aantal calorieën per 100 personen van gemiddelden leeftijdsopbouw per dag”, stelt Prof. Goudriaan voor de leeftijdsgroep „21 jaar en ouder” het rantsoen op 2.700 calorieën per dag.

Hij houdt dus blijkbaar rekening met een gemiddeld extra-rantsoen per dag voor deze leeftijdsgroep van 2.700 - 2.444 = 256 calorieën. Dit lijkt ons zeer hoog; 150 calorieën per dag is wellicht een juistere benadering, waarvan veiligheidshalve verder zal worden uitgegaan.

Bij de berekening van het „meer dan normale” aantal calorieën wordt voor de leeftijdsklassen „18-20 jaar” en „21 jaar en ouder” geen bedrag opgegeven, waardoor de

TABEL II.

Leeftijd	Cal. per persoon per dag 30 Dec. '45-5 Januari 1946	Cal. per persoon per dag 3-9 Febr. '46	Normaal verbruik volgens „National Research Council”	Idem gem. per leeftijdsgroep	Verskil 2-5	Verskil 3-5
1	2	3	4	5	6	7
0	1.892	1.678	1.000	1.100	+ 792	+ 578
1	„	„	1.200			
2	1.963	1.685	1.200	1.333	+ 630	+ 352
3	„	„	1.200			
4	„	„	1.600			
5	2.509	2.266	1.600			
6	„	„	1.600	2.270	+ 239	- 4
7	„	„	2.000			
8	„	„	2.000			
9	„	„	2.000			
10	„	„	2.500			
11	„	„	2.500			
12	„	„	2.500			
13	„	„	3.000			
14	„	„	3.000			
15	2.677	2.436	3.000			
16	„	„	3.100			
17	„	„	3.100			
18	2.677	2.436	3.100	3.100	- 423	- 664
19	„	„	3.100			
20	„	„	3.100			
21 en ouder	2.333	2.088	2.750	2.750	- 417	- 662

In bovenstaande berekening werden extra rantsoenen voor zwaren arbeid etc. buiten beschouwing gelaten.

mogelijkheid open blijft, dat, ingeval deze waarden negatief zijn, het eindresultaat van „12,4 pCt. te hoog verbruik” wordt beïnvloed.

Wanneer men de betreffende berekening dan ook opnieuw uitvoert, gebruik makende van de vermelde meer recente gegevens, komt men tot de volgende resultaten:

TABEL III.

Leeftijdsgroep	In pCt. van de geheele bevolking (31 Dec. 1942)	Aantal calorieën per 100 personen van gemiddelden leeftijdsopbouw per dag			
		Volgens rantsoenen 30 Dec. 1945-5 Jan. 1946	Daarvan meer dan normaal	Volgens rantsoenen 3-9 Febr. 1946	Daarvan meer dan normaal
jaar					
0-1	3,94	7.454	+ 3.120	6.611	+ 2.277
2-4	5,70	11.189	+ 3.591	9.605	+ 2.006
5-14	17,98	45.112	+ 4.297	40.743	+ 72
15-17	5,31	14.215	- 2.071	12.935	- 3.561
18-20	5,37	14.375	- 2.272	13.081	- 3.566
21 jaar ouder	61,70	153.201	-16.474	138.085	-31.590
Totaal	100,00	245.546	- 9.809 (-4,0 %*)	221.060	-34.296 (-15,5 %*)

Voor volwassenen werd hier gerekend, dat gemiddeld 150 calorieën per dag aan extra rantsoenen werden verstrekt.

De conclusie, die uit de gegeven beschouwingen getrokken mag worden, is wel een geheel andere dan die, waartoe Prof. Goudriaan kwam. Er is, gemiddeld voor de geheele bevolking, geen sprake van overtollig verbruik, maar van een niet onaanzienlijk tekort.

Begin Januari bedroeg dit tekort tengevolge van enkele extra-rantsoenen nog 4,0 pCt. van het „normale verbruik”, in Februari steeg het tot 15,5 pCt. Weliswaar staat hier tegenover, dat enkele voedingsmiddelen vrij verkrijgbaar zijn, dit is echter in zeer beperkte mate het geval en de caloriewaarde van deze artikelen is niet hoog: gemiddeld ca. 120 calorieën per persoon per dag voor den in de berekening van het Centraal Bureau voor de Statistiek opgenomen post „Overige voedingsmiddelen”. Beschouwt men het distributiepakket plus deze overige voedingsmiddelen,

*) Neemt men — evenals Prof. Goudriaan deed — alleen het aantal calorieën van de leeftijdsgroepen met een „overschot” als percentage van het totaal, dan vindt men voor die leeftijdsklassen in Januari een „teveel” van 4,5 pCt., voor de andere leeftijdsgroepen is het „tekort” dan echter 8,5 pCt. Voor Februari zijn deze cijfers resp. „teveel” 1,9 pCt. en „tekort” 17,4 pCt.

dan vindt men in Januari een „teveel” van 0,5 pCt. en in Februari een „tekort” van 9,2 pCt. 4).

Beschouwen wij voorts de situatie in de verschillende leeftijdsklassen, dan blijkt, dat het in begin Februari verstrekte distributiepakket, gemeten naar den norm van het „National Research Council”, voor kinderen van 9 jaar en jonger een „teveel” aan calorieën bevatte, voor personen van 10 jaar en ouder echter een „tekort”.

Vanuit het oogpunt van nationaal belang bezien kunnen hietegen o.i. geen groote bezwaren bestaan; enerzijds, omdat jonge kinderen, die in de oorlogsjaren geboren werden of hun prille jeugd doormaakten en dientengevolge een zwakkere constitutie bezitten, wel een „meer dan normaal” rantsoen toekomt, anderzijds, omdat de overige gezinsleden, die tot de hogere leeftijdsgroepen behóóren, hierin voor hun „tekorten” een geringe compensatie kunnen vinden. Voor ernstige stoornissen in de spijsvertering o.i. daarbij niet gevreesd te worden.

Dat aan de lagere leeftijdsgruppen gemiddeld een teveel aan voedingsmiddelen en dus aan calorieën wordt toegewezen, is voor een deel een kwestie van door de rantsoeneeringstechniek opgelegde noodzaak. Kinderen van 5—14 jaar ontvangen dezelfde rantsoenen; omdat deze voor 14-jarigen voldoende moeten zijn, zullen zij voor 5-jarigen veelal méér dan voldoende zijn, en evenzo voor de andere groepen. De oplossing zou misschien zijn het aantal leeftijdsklassen te vergrooten; het is echter zéér de vraag, of in dat geval de meerdere administratieve rompslomp niet een overwegend bezwaar zou zijn.

Overigens zij hierbij opgemerkt, dat ook in bovenstaande beschouwingen de voedselvoorziening van Nederland nog te gunstig wordt voorgesteld. De cijfers van de Nederlandsche voedingsmiddelentabel immers, waarop ook die uit de „Mededeelingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek” zijn gebaseerd, hebben betrekking op het per persoon *toegediend* aantal calorieën. Wenscht men het *netto aantal opgenomen* calorieën te weten (waarop ook de voedingsnormen van het „National Research Council” betrekking hebben), dan dient men met een aftrek van ongeveer 10 pCt. van de caloriewaarde rekening te houden tengevolge van verliezen door onvoldoende vertering. De tekorten zijn eigenlijk dus nog hooger dan de door ons berekende.

Hierbij komt nog een ander gezichtspunt. De voedingswaarde van een rantsoen mag niet alleen op grond van het aantal calorieën worden beoordeeld; de samenstelling ervan is mede van groote beteekenis. En nu doet zich het feit voor, dat de behoefte van kinderen aan de meest onmisbare bestanddeelen (eiwitten, minerale bestanddeelen, vitamines) in een geheel andere verhouding staat tot die van volwassenen, dan voor de calorieën. In het algemeen is deze behoefte in verhouding belangrijk hooger; in een aantal gevallen zelfs absoluut hooger, dan die van volwassenen.

Zou men nu, op dezelfde wijze als dit voor het aantal calorieën is geschied, het verbruik van bijv. eiwitten volgens de rantsoenen vergelijken met het normale verbruik, dan is het zeer goed mogelijk, dat de overschotten en de tekorten zich bij geheel andere leeftijdsgruppen zouden blijken voor te doen dan t.a.v. de calorieën. Een calorisch overschot in een bepaalde leeftijdsklasse kan samengaan met een tekort aan eiwit.

In deze beschouwingen kan men ongetwijfeld aanleiding vinden tot het aandringen op zekere correcties in de distributiemaatregelen ter vermindering van overschotten en tekorten in gezinnen van bepaalde samenstelling; te spreken van fouten in de rantsoeneering lijkt echter niet gemotiveerd.

*) Niet onvermeld mag blijven, dat de uitkomsten van de budgetstatistieken, waarmede Prof. Goudriaan in Tabel IV het verbruik volgens de rantsoenen van de laatste maanden vergelijkt, in drie van de vier gevallen betrekking hebben op gezinnen in ongunstige omstandigheden, n. l. ten aanzien van twee gevallen op de laatste jaren van den eersten wereldoorlog en van het derde op werklozen.

De door Prof. Goudriaan aangesneden kwestie is juist in deze dagen, waarin opnieuw de behoeften van vele Europeesche en Aziatische landen aan voedingsmiddelen aan een diepgaand onderzoek worden onderworpen, van het allergeeuste belang. Zou inderdaad, zooals hij meent, een achtste deel van de in Nederland gedistribueerde levensmiddelen voor rekening komen van overtollig verbruik, dan is het duidelijk, dat andere landen meer recht zouden hebben op aanvoer van overzee dan Nederland; nu echter blijkt, dat ons distributiepakket gemiddeld tenminste 15,5 pCt. minder calorieën bevat dan het in Amerika en Engeland aanvaarde cijfer voor normaal verbruik, kan ook ons land zijn eischen op dit punt terecht stellen.

Naschrift:

Bij elke gedachtenwisseling doet men goed onderscheid te maken tusschen hoofd- en bijzaken.

Bijzaken zijn hier o.a.:

a. De verlaging van het rantsoen in Februari. Misschien is er in Maart of later weer een verhooging. Het is duidelijk, dat de berekening dan telkens tot een ander resultaat komt. De essentieele fouten zijn evenwel ook in Februari hardnekkig dezelfde gebleven (zie beneden).

b. De rol der vijf voedingsmiddelen. Het is geen fout deze bij de beoordeeling der rantsoenen in aanmerking te nemen, wel om ze weg te laten. Waar gaat men anders heen, wanneer de rantsoeneering geleidelijk voor steeds meer groepen van artikelen wordt opgeheven? Zij beloopt overigens slechts 110—130 cal. per persoon per dag en veranderen vrijwel niets aan de onderlinge verhouding der rantsoenen (zie beneden).

c. Verandering in den leeftijdsopbouw tusschen 1930 en 1942. Ook dit element is quantitatief van geringen invloed. Bovendien hebben tusschen 1942 en nu ook weer veranderingen plaatsgehadt; misschien door verhoogde geboorte en door verhoogde sterfte van oude personen wel in omgekeerde richting.

d. De schatting van de extra-rantsoenen op gemiddeld 256 cal. Deze schatting is door mij opzettelijk aan den hoogen kant gehouden om het percentage van het „meer dan normale” verbruik zooveel mogelijk te drukken (zie noot 1, blz. 132). Deze schatting speelt overigens in mijn betoog geen rol.

e. Het verschil tusschen toegediende en netto opgenomen calorieën. Alle Nederlandsche berekeningen over calorieënverbruik zijn tot dusver steeds gebaseerd op toegediende calorieën; de onderlinge vergelijkbaarheid in tabel IV van mijn artikel is dus volledig gewaarborgd.

f. Het beroep op de behoefte aan eiwitten, minerale bestanddeelen en vitamines. Een dergelijk beroep heeft in een discussie als deze alleen zin, indien het gesteund wordt door berekeningen. Deze zijn niet gegeven.

Hoofdzaken zijn:

a. De tabel der calorische normen, welke men bij de vergelijking der gegeven rantsoenen gebruikt. De cijfers van de „National Research Council” van 1945 zijn tot dusver in Nederland vrijwel onbekend; in elk geval de wijze, waarop men tot deze cijfers is gekomen en dus ook hun mate van bruikbaarheid voor Nederlandsche verhoudingen.

Deze cijfers vertoonen evenwel groote overeenkomst met die, welke reeds in 1907 door Prof. Lusk van Cornell University (V.S.) zijn opgesteld. Deze zijn sedertdien gebruikt bij de enquête in Gr. Brittannië (1918), in Egypte (1920), in Bombay (1922) en ook door de toenmalige „Interallied Scientific Food Commission” aanvaard. Zij zijn dus in Nederland sedert jaar en dag bekend, maar nooit toegepast. Alle voedingsenquêtes in Nederland van 1917 af zijn herleid volgens de Amsterdamsche schaal. Wanneer ik deze, na bijna 30 jaar, nog eens bezie, kan ik er voor voelen de getallen voor de 0—3 jarigen eenigszins te verhoogen. Toepassing van de Amerikaansche schaal

in Nederland is evenwel niet verantwoord, omdat daarvoor de omstandigheden te veel uiteenloopen.

b. Als men nu, uitsluitend om de discussie te vereenvoudigen, de cijfers van de „National Research Council” een oogenblik aanvaardt, dan blijkt uit Tabel II van inzender; dat het rantsoen der 0—1 jarigen 792 cal. of 70 pCt. boven zijn zelf gekozen norm ligt; dat der 2—4 jarigen 630 cal. of 47,5 pCt.; dat der 5—14 jarigen 239 cal. of ruim 10 pCt., terwijl het rantsoen der volwassen mannen $417 + 250 = 667$ of ruim 22 pCt. beneden de norm blijft.

Hier ligt de kern van de quaestie en op dit punt komen de berekeningen van inzender en van mij tot hetzelfde resultaat.

Volgens zijn berekeningen liggen de rantsoenen van de leeftijdsgroepen 0—1, 2—4 en 5—14 voor Januari en Februari op 83 en 81; 84 en 81 en op 108 en 109 pCt. van den volwassen man. Uit tabel II en fig. II van mijn artikel blijken de waarden 82, 85 en 108. En het zijn deze verhoudingscijfers, die voor hem en mij hetzelfde zijn, welke men met geen enkel beroep, op welke schaal van calorische waarden ook, kan verdedigen.

De hieruit blijkende anomalieën worden in de werkelijkheid ook volstrekt niet in redelijke mate gecompenseerd door de samenstelling der gezinnen. Bij de alleenwonenden (2 pCt. der bevolking) en de gezinnen zonder inwonende kinderen (bijna een kwart van het totaal) vindt in het geheel geen compensatie plaats. Bij de gezinnen met 3 of meer kinderen (meer dan een derde van het totaal) vindt aanzienlijke overcompensatie plaats. Bij de gezinnen met 1 of 2 kinderen (ruim 40 pCt. van het totaal) is er, in verband met de extra rantsoenen voor zwaren arbeid, voor rond een derde van dit aantal overcompensatie, enz.

De hoofdarbeiders, die gemiddeld minder kinderen en zoo goed als nooit extra rantsoenen hebben, komen er veel slechter af dan de handarbeiders. Brabant en Limburg, waar men het minst van den honger heeft geleden, maar de grootste gezinnen vindt, worden bevoordeeld t.a.v. de hongersteden in N. en Z. Holland, waar de gemiddelde gezinssterkte veel kleiner is.

Het is deze toestand, die een belangrijk deel van de zwarte markt creëert en in stand houdt. Een procent van het distributiepakket, dat van het „teveel” via de zwarte markt naar het „tekort” vloeit, beteekent reeds een weekomzet van een kwart miljoen gulden, berekend op officieelen prijs, dus van het 5- of 10-voudige op zwarten prijs. Hier ligt ook een belangrijk deel van de verklaring van het groote tekort aan aanbod van jeugdige vrouwelijke werkkrachten. „Wanneer men door den simplen verkoop van 2 suikerbonnen f 30 in het laadje krijgt, valt de reden weg om de jonge meisjes; hetzij een huishoudelijke dienst, hetzij fabrieksarbeid te laten doen.” Aldus schreef mij één der leiders van een voortreffelijk ingericht levensmiddelenbedrijf in de omgeving van Amsterdam, dat ondanks hooge loonen en aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden aan de vraag naar zijn product niet kan voldoen wegens tekort aan meisjespersoneel. Aldus houden de maatregelen op grond van de schaarschte, de schaarschte in stand.

c. „De gebreken van elk stelsel van rantsoeneering treden sterker op den voorgrond, naarmate de rantsoenen ruimer zijn”. Dan immers groeien de gevaren: 1e. dat men het verbruik stimuleert in plaats van het te beperken (men denke aan onze, thans sigaretten rookende, dames, aan de daling van het peulvruchtenverbruik na het opheffen der rantsoeneering enz.); 2e. dat een aantal verbruikers hun bonnen als geldswaardig papier beschouwen en in circulatie brengen. Geen enkel stelsel van rantsoeneering kan deze gevaren volledig vermijden. Maar men kan ze wel beperken. Daartoe is noodzakelijk, dat het rantsoen van elk individu zoo dicht mogelijk ligt bij hetgeen naar sexe en leeftijd noodzakelijk is. Anders ontstaat

door de uiteenlopende samenstelling der gezinnen altijd cumulatie van overschotten bij een zeker deel, cumulatie der tekorten bij anderen.

Men doet daarom het beste om, bij een gegeven aantal rantsoeneeringsklassen, de opklimming der calorische waarden voor deze klassen te kiezen volgens een meetkundige reeks. Het constante opklimmingspercentage beperkt dan de grootste procentueele afwijking tot het minimum, dat bij het gegeven aantal klassen bereikbaar is. Thans heeft men vijf klassen, dus vier intervallen. Als men de laagste calorische waarde aanneemt op 1.000, de hoogste op 2.500, is het interval dus rond 25 pCt. ($\sqrt[4]{2,5} = 1,25$). Zoekt men bij de hieruit resulterende waarden de passende leeftijdsgrenzen, dan komt men ongeveer tot onderstaande tabel:

• 1.000 cal. voor de	0—1 jarigen
1.250 „ „ „	2—4 „
1.600 „ „ „	5—10 „
2.000 „ „ „	11—13 „
2.500 „ „ „	14-jarigen en ouder; bij voorkeur te splitsen in 2.300 voor meisjes en vrouwen en 2.700 voor jongens en mannen.

Wanneer men dan bovendien bij de uitgifte der rantsoenen voor elke klasse rekening houdt met de vrij beschikbare goederen, zal men stellig tot aanmerkelijk beter resultaat komen dan thans.

Het samenvoegen van rantsoenen, die volgens de zelf gekozen tabel behooren te variëren van 1.600 tot 3.000 (zie kolom 4 van tabel II), dus vrijwel van 1 op 2 in één enkele klasse, is ongerijmd.

Nog een enkele opmerking over inzender's stelling: „Er is, gemiddeld voor de geheele bevolking, geen sprake van overtollig verbruik, maar van een niet onaanzienlijk tekort”. Dit zou een conclusie zijn, geheel anders dan die, waartoe ik kwam.

Ik heb het gemiddelde verbruik van de geheele bevolking niet gemeten. Dat lag ook niet in de lijn van mijn betoog. Ik heb slechts laten zien, dat de lage leeftijdsklassen een overschot toebedeeld krijgen en de volwassenen, die het grootste deel van de werkende bevolking uitmaken, minder krijgen dan zij noodig hebben.

Die conclusie, waartoe ik mij heb bepaald, blijft door bovenstaand ingezonden stuk onaangetaast.

J. GOUDRIAAN.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Het totale tegoed der banken bij De Nederlandsche Bank bedroeg op 11 Maart jl. f 106 miljoen. In verband met de in het vorige overzicht geschetste ontwikkeling ter geldmarkt was dit totaal groot genoeg, om nog lagere koersen op de geldmarkt tot stand te brengen dan de vorige week. Driemaands promessen noteerden 1 à $1\frac{1}{16}$ pCt., viermaands promessen $1\frac{1}{8}$ pCt., terwijl Septemberpapier tegen $1\frac{1}{8}$ pCt. werd gevraagd. Ook de langere termijnen gaven lagere noteeringen te zien, zoodat Decemberpapier bij overigens geringe omzetten tegen $1\frac{3}{16}$ pCt. werd verhandeld.

Ter beurze van Amsterdam was de belangstelling voor binnenlandsche obligaties en pandbrieven gering. Niet alleen van de zijde van het publiek, waardoor practisch onveranderde koersen tot stand kwamen, maar ook van de zijde van de effectenhandelaren. Deze werden meer in beslag genomen door de recente uitlating van Minister Lieftinck in de Vereenigde Staten betreffende de vrijwillige liquidatie van het Nederlandsche bezit aan Amerikaanse fondsen, welke vrijwillige liquidatie eventueel door een gedwongen verzilvering zou worden gevolgd. Dit ontlokte aan het bestuur van de Vereeniging voor den Effectenhandel een in krasse bewoordingen gesteld telegrafisch protest, hetgeen door den Minister min of meer geringschattend als een „storm in een glas water” werd gekarakteriseerd.

Bij een nadere beschouwing van deze voor de geheele Nederlandsche volkshuishouding zoo belangrijke kwestie valt op, dat van de zijde der direct geïnteresseerden, i.c. de effectenhandelaren, zoo weinig te bemerken is van een gedegen verdediging hunner belangen binnen het raam van het landsbelang. De Regeering moet kiezen tusschen eenzijdig het opnemen van buitenlandse leeningen en het intact laten van bezit aan buitenlandse waarden, anderzijds tusschen een liquidatie van het buitenlandse bezit, waarbij buitenlandse leeningen niet of althans in geringere mate behoeven te worden opgenomen. Het bestek van dit artikel veroorlooft slechts een enkele opmerking over deze controverse. Bij handhaving van het buitenlandse effectenbezit hoopt men Amsterdam een rol als internationaal financieel centrum te kunnen laten behouden, maar een dergelijke rol zal slechts vervuld kunnen worden bij een voldoende vrij internationaal betalingsverkeer. De mogelijkheden, om hiertoe te geraken, zijn echter beperkt en door het opnemen van buitenlandse credieten met de daaraan verbonden rente- en aflossingsverplichtingen — de noodzakelijke consequentie van dit standpunt — worden deze mogelijkheden slechts verkleind. Verder levert het buitenlandse bezit inkomsten op, welke echter slechts in tijden van een gunstige conjunctuur binnenkomen, terwijl de rente op de verkregen credieten steeds moet worden betaald. Het aanhouden van het Amerikaanse effectenbezit beteekent in wezen niet anders dan een speculatie op groote schaal t.a.v. het aanhouden van een gunstige conjunctuur in Amerika. Natuurlijk is het gemakkelijker om thans het buitenlandse bezit af te stooten, dan het door nieuwe besparingen in de toekomst weer te vormen. De op te nemen leeningen moeten ook wel door nieuwe besparingen worden afgelost, maar deze besparingen zullen door het gedwongen karakter gemakkelijker plaatsvinden. Indien echter besparingen moeilijk gemaakt kunnen worden, steekt men zich bij een toekomstige ongunstige conjunctuur in de Vereenigde Staten vrijwillig in de moeilijkheden. Een belangrijk punt blijft natuurlijk de handhaving van de werkgelegenheid voor een bepaalde groep van personen binnen de Nederlandsche volkshuishouding. In een toestand, welke „full employment” vrij dicht benadert, hetgeen voor de nabije toekomst in ons land zeer zeker mag worden verwacht, zal een dergelijke overweging echter moeilijk een beslissende rol kunnen spelen.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden gulden)

Data	Munt, muntmateriaal en deviezen	Wissels, prom. enz., open marktpapier, beleeningen, voorschotten a/h Rijk en diverse rekeningen	Totaal activa	Totaal opeisch. schulden
11 Mrt. '46	5.339.312	240.848	5.653.297	4.993.006
4 „ '46	5.324.032	246.603	5.643.777	4.960.831
25 Febr. '46	5.363.395	207.132	5.643.669	4.960.193
18 „ '46	5.377.386	203.771	5.654.300	4.975.382
11 „ '46	5.383.257	231.423	5.687.720	5.009.423
4 „ '46	5.390.718	233.755	5.697.513	5.025.108
28 Jan. '46	5.286.506	218.455	5.578.003	4.985.638
21 „ '46	5.258.117	221.197	5.552.356	4.987.096
6 Mei '40	1.173.319	248.256	1.474.306	1.424.016

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in R/C	Saldo Rijk R/C (D/C)	Geblokkeerde saldi van banken	Banhuissig-natiën en diverse rekeningen
11 Mrt. '46	2.348.172 ¹⁾	2.644.706	C1.888.395	106.534	328.058
4 „ '46	2.330.316 ¹⁾	2.630.486	C1.902.540		350.618
25 Febr. '46	2.250.450	2.709.478	C1.806.459		351.408
18 „ '46	2.194.786	2.780.463	C1.800.828		346.716
11 „ '46	2.148.409	2.860.962	C1.914.895		346.018
4 „ '46	2.119.729	2.905.251	C1.940.242		340.202
28 Jan. '46	2.025.037	2.960.293	C2.116.483		260.350
21 „ '46	1.945.521	3.041.407	C2.169.716		233.104
6 Mei '40	1.158.613	255.174	C 22.962		10.230

1) waarvan nieuwe uitgifte f 2.049.175.

2) „ „ „ f 2.028.737.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Totaal van den goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel- en pasnunt	Vorderingen op den Staat
14 Maart 1946	33.095	3.873	1.736	259	556	50.650
7 „ 1946	33.096	4.059	1.664	257	520	50.999
28 Febr. 1946	32.728	4.575	1.736	392	515	49.894
14 „ 1946	32.738	4.509	1.277	392	500	49.796
21 „ 1946	32.754	4.139	1.540	509	473	50.277
7 „ 1946	32.754	3.160	1.932	575	442	51.004
24 Jan. 1946	31.943	3.120	2.366	502	421	50.904

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist	van anderen ³⁾	Besluitwet van 6 Oct. '44 ⁴⁾
14 Maart 1946	653	155.885	73.242	3	2.843	851
7 „ 1946	653	156.309	73.570	5	2.914	856
28 Febr. 1946	653	155.649	73.143	3	2.672	861
21 „ 1946	653	155.019	72.634	2	2.945	864
14 „ 1946	653	155.497	72.915	5	3.132	872
7 „ 1946	653	155.671	73.062	3	3.148	878
24 Jan. 1946	653	155.063	72.470	6	3.112	890

1) Waarvan 10.493 miljoen frcs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad. (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).

2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.

3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

Verschenen:

Full Employment

in de Nieuwste Engelsche Literatuur. (o.a. de inzichten van BEVERIDGE en KEYNES).
Openbare les van H. W. Lambers, ec. drs.
Prijs f 0.95. Levering via den boekhandel.
Uitgever: H. A. M. Roelants te Schiedam.

Beschikbare krachten

Jongeman, 28 jaar, 5-jarige H.B.S. Afd. B. 9-jarige handels-ervaring in kantoor- en buitendienst, thans studeerend economie en commercieele bedrijfsorganisatie zoekt plaatsing als

ASSISTENT SALES-PROMOTOR

op afd. Verkoop-ontwikkeling eener vooraanstaande onderneming. Br. onder no. 405 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

ADMINISTRATEUR

leeftijd 30 jaar, organisatorisch en commercieel talent biedt (eventueel) belangelooze medewerking aan praktische objecten. Br. onder no. 406, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Drs. Economie

organisator, met grootte belangstelling voor cultureele en maatschappelijke vraagstukken en uitgebreide ervaring in leidende functies op het gebied van organisatie, sociale zaken, budgettering, kostprijsber., bedrijfseconomie, financiën, prijsvorming, afzet, problemen, wenscht van werkring te veranderen en zoekt daarom leidende positie in bedrijfsleven of overheidsinstelling. Voorkeur voor Westen des land. Leeftijd 37 jaar, P.G. Brieven onder no. 413 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Energiek zakenman, Procuratichouder van een der grootste Handel Mijnen in Ned.-Indië, zoo juist gerepatriëerd, oud 34 jaar, zoekt

Levenspositie in Nederland

met zeer goede vooruitzichten (event. later opname in Directie) in Industrie en/of Handelsonderneming (event. ook techn. Handel). Goed organisator en gewend leiding te geven op het gebied van in- en verkoop, correspondentie, alsmede aan rayon vertegenwoordigers, etc. Comm. erv. Europa en Ned.-Indië. Br. onder no. 414 bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Centraal Bureau voor de Statistiek

Door het C.B.S. wordt gevraagd een

**LEIDER VAN DE RIJKS-
WONINGTELLING**

in den rang van **hoofdcommies/referendaris**.
Salarisgrenzen: gehuwd f 4038—f 6397, ongehuwd f 3804—f 5661.

Vereischen: Ingenieursdiploma of doctoraal examen in de economische of sociale wetenschappen. Bekendheid met de volkshuisvestingsproblemen, zoodat statistische en organisatorische ervaring strekken tot aanbeveling. Sollicitatiebrieven binnen 7 dagen na het verschijnen van dezen oproep te richten tot den Directeur van het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.

Accountantskantoor H. F. van Zuylen zoekt voor haar kantoren Den Haag en Rotterdam.

ENIGE GEVORDERDE EN ENIGE ERVAREN ASSISTENTEN

alsmede een **GEROUTINEERDE TYPISTE**.
Sollicitaties bij voorkeur schriftelijk aan het kantoor Frankenslag 160, Den Haag.

Centraal Bureau voor de Statistiek

Door het C.B.S. wordt gevraagd een

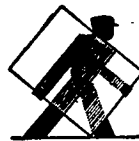
**PLV. LEIDER VAN DE RIJKS-
WONINGTELLING**

in den rang van **commies**, met uitzicht op den rang van **hoofdcommies**.
Salarisgrenzen: gehuwd f 3020—f 3934, ongehuwd f 2709—f 3446.

Vereischen: Einddiploma H.B.S.-B 5 j. c. of gymnasium of een hiermede gelijk te stellen ontwikkeling; organisatorische ervaring en in staat om leiding te geven aan 60—80 personen. Sollicitatiebrieven binnen 7 dagen na het verschijnen van dezen oproep te richten tot den Directeur van het Centraal Bureau voor de Statistiek te 's-Gravenhage.

"t Glas levert Pieterman"
ook voor technische doeleinden

PATRUSPOORTGLAZEN • TELEGRAAFPLATEN
MANOMETERGLAZEN • PEILGLAZEN • OLIEGLAZEN
REFLEXGLAZEN • WATERMETERGLAZEN ENZ.

Glasindustrie
Pieterman n.v.

WESTVEST 17 • SCHIEDAM • TELEFOON 69269

CARBON

VOOR SCHRUF- & BOEKHOUDMACHINES, PEN-
POTLOOD EN AGAATSTIFT

KOFFIE

VAN NELLE

ROTTERDAM

THEE

HAV BANK - SCHIEDAM

Levensverzekering en Lijfrente

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

VAN DIJK & Co.

EËNDRACHTSWEG 11 — ROTTERDAM

Makelaars en Commissionairs in Effecten

Effecten - Coupons - Vermogensbeheer

Telefoon 20845 — 21889 — 40631

Beurs Nis 6 — Telefoon 24178 — 24378

UW TOEKOMST IS VEILIG met een polis van de

**ALGEMEENE FRIESCHE
LEVENSVZERKERING MIJ.**

of de

**GROOT-NOORDHOLLANDSCHE
VAN 1845**

LEEWARDEN (Burmaniahuis) AMSTERDAM (v. Brienenhuis)

N.V. A.T.O. — VAN GEND & LOOS

Geregelde vrachtauto-dienst

Nederland - Tsjecho-Slowakije

Vraagt inlichtingen bij onze 80 kantoren of bij van Uden's Transport Bureau - Veerhaven 15 - Rotterdam